

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Dispvtatio IV. Demateria remota Eucharistiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

est meum necessarium ad resurrectionem, cum eriam pueri, qui non accipiunt Eucharistiam, resurrecti sunt vocati tamen a Patribus aliquando medium necessarium, non significando necessitatem simpliciter, sed maximam quamdam conuentiam; ut interpretatur Suarez d. disp. 64. & Valquez infra disp. 104. n. 4.

pertinent ad historiam, quam ad disputationem scholasticam in illisque late, & erudit laborarunt recentiores, præsertim Suarez, & Valquez.

SECTIO I.

Quæ sit materia Eucharistia.

Sermo est de materia remota, de qua agit S. Thomas per totam questionem 74. cuius doctrina partim moralis est, partim scholastica: illa facilis, est de materia remota. **Hic sermo** hæc paulo difficulter: illam breuiter trademus, hanc arcuacius disputabimus. Nunc igitur breuiter supponendum, materiam remotam Eucharistia omnino necessariam, esse panem, & vinum; de quo S. Thomas art. 1. 3. 4. & 5. probatur de fide ex Christi institutione, & ex Conciliis Florentino, Tridentino, Lateranensi, VVormatiensi, Altfidorense, Matiscenensi, relatis a Suarez in presenti disput. 45. sect. 1. & ex Canone 32. Trulliano post 6. Synodum; & ex cap. Cum Marthæ, de celebratione Missarum, & alia multis.

Prima difficultas.

Pro huius veritatis maiori explicatione, possunt alii dubitari. Primo, qualis debeat esse panis conferandus? Ratio dubitandi est, quia ex multis granis solet fieri panis; & è contra ex tritico posunt fieri plura mixta, de quibus potest dubitari, an sint materia apta consecrationi? Et licet aliqui senserint, panem ex quolibet grano frumentaceo sufficere, vt ex hordeo, milio, &c. ceterum vix potest iam de hoc dubitari post Florentinum, vbi exprefse dicitur, materiam huius sacramenti esse panem triticum, & vinum ex vite. Ille ergo solus panis conferrabilis erit, qui ex tritico consecratus fuerit.

Hinc sequitur primò, panem ex hordeo, cicere milio, oriza, & similibus, non sufficere; item nec ex filiis, neque ex eruulis, neque ex maicio, &c. posse quodammodo. Corollaria. tamen ex farre, seu filagine, si significet, quod Hispanice, Candeal, Italice, granogenile, o bianco: nam voices Latinæ ambiguae sunt, & magis nota voices vulgares. Difficilis est de fecali, Italice, Segala, Hispanice Centeno: quidam affirmant, esse sufficiensem materiam, pro quibus videtur stare S. Thomas art. 3. Alij negant, quos sequitur Valquez Suarez vero dicit, esse materiam valde dubiam.

Sequitur secundò, panem debere esse ex farina triticea, & aqua naturali coagmentatum, alioquin Secundum corollarium. si fiat ex aqua rosacea, lacte, oleo, vel alio liquore predominante, non sufficere, quia non est panis visualis, & multo minus, si misceatur butyro, ouis, saccharo, & similibus. Hæc est patrum contra Caetanum, quem sequuntur aliqui recentiores, dicentes panem ex lacte, vel aqua artificiali esse veram materiam: quia aqua solum requiritur ad vniendas partes farinæ. Ceterum mihi videtur ad minus illa esse materia valde dubia. Vnde etiam inseritur, quid dicendum sit ad dubium nuper exortum de quodam Sacerdote, qui ad occultandum finem sacrilegium, voluit confectare hostiam quendam ex illis, quibus solemus litteras sigillare, admixtam scilicet cum cinnabrio, vt fieri solet; quæ quidem ad minus est materia dubia, & meo iudicio inutilida; quia per illam mixtionem alteratur notabiliter, & extrahitur à pane visuali.

Sequitur tertio, massam crudam, seu oleo, aut butyro frixam, vel aqua elixam, non esse sufficientem materiam, sed debere esse solo igne assam, vel rollarium. Tertium corollarium. coctam: ideo lagatum, pultes non sunt materia apta.

apta. Petes; quid si mica panis madefiat, & digitis compresa reducatur ad massam? Respondeo, adhuc esse materiam; non enim amisit concoctionem, alioquin quando hostia manditur, & in ore madefiat, amitteret accidentia panis, & per consequens consecrationem.

6.
Quartum co-
rollarium.

Sequitur quartus, quid dicendum sit de pane confecto ex amydo, de quo Paludan, & aliqui docti recentiores censem, esse validam materiam: nam vere continet adipem farinae. Ceterum S. Thomas, quem sequitur communis Theologorum sententia, negat, & merito; quia quidquid sit, an fiat ex vero tritico, an potius ex tritico prius corrupto per diutinam madefactionem; ceterum ille non est panis vñialis, nec retinet saporem communem panis, sed aliud valde diversum. Quod in vniuersitate obseruandum ad huiusmodi questiones; non tam debere attendi vnitatem, vel diversitatem specificam materiae, quam si iuxta communem vñum reputatur pro pane talis materia, necne.

Secunda difficultas.

7.
Secunda diffi-
culta de
pane azymo.

Secundum potest dubitari, an panis debeat necessario esse azymus? Responderetur breuiter cum S. Thoma, & communis, ad valorem sacramenti sufficere azymum, vel fermentatum; de necessitate tamen praecepti in Ecclesia Latina consecrati in azymo, in Graeca in fermentato, licet congruentior sit vñus Ecclesia Latina, eo præcipue, quod Christus Dominus in azymo creditur consecrari; quorum latior probatio, quia ad historiam pertinet, petenda est ex Recentioribus in presenti.

Tertia difficultas.

8.
Tertia diffi-
culta de vi-
no.
Inseritur pri-
mo.

Tertio potest dubitari, quale debeat esse vinum consecrandum? Et quidem constat ex Florentino & aliis, necessariam materiam esse vinum vñus? Ex quo sit vinum granatorum, pomorum, radicum, &c. non sufficere, sed requiri omnino vinum ex vñis. Item non sufficere alios liquores, qui ex vñis fieri possunt, nisi fiat vere vinum. Ex quo infertur primo, non sufficere agrestam, sapam, &c. etiam quia licet haec omnia ex vñis fiant, non tamen sunt vere vinum, sed aliquid antecedens, vel consequens formam vñi.

9.
Secundo.

Infertur secundo, loram non esse materiam validam, quia non est vinum, sed aquam infusam in racemis expreßis, seu in acinis. Maius est dubium de musto; aliqui enim recentiores valde dubitant de eius valore; quia nec videtur simpliciter vinum, nec habere vni proprietates. Contraria tamen sententia est communis omnium Theologorum, & habet pro se Iulium Pontificem in c. Ciononne, de consecratione d. 2. id permittentem in casu necessitatis. Potestque confirmari ex modo loquendi Scripturae, ubi vinum aliquando appellatur mustum. *Musto pleni sunt isti. Act. 2.* & è contra mustum appellatur vinum Luc. 5. *Nemo mittit vinum nouum in virem veterem. Ierem. 48.* & *vinum de torcularibus sustulit.* Nec videtur esse dissimilitudo in dulcedine, calore, &c. nisi secundum magis, & minus.

10.
Tertio.
Mustum in
vñis non po-
tissimum confe-
rari.

Infertur tertio, mustum in vñis adhuc inclusum non posse valide consecrari. Hac est communis, & probatur Vazquez diff. 75. num. 14. Nam licet non differentia specie liquor expreßus, & in granis existens (propterea volebat Sotus) quia sine villa mutatione substantiali per solam vñam divisionem fluit liquor ibi existens: ceterum mustum granis inclusum, non est pro tunc potus, sed cibus per se lo-

quendo; & ideo pro tunc non potest significare Christi sanguinem per modum potus spiritualis. Verum hoc ratio non videtur satis efficax; quia si species vini consecrati madefiat offa panis, tunc species vini inclusa in pane sunt per modum cibi, & non per modum potus; & tamen procul dubio retinenter consecrationem, dum retinet dispositiones ad formam vini ergo licet multum in granis sit per modum cibi, adhuc retinet dispositiones sufficientes ad consecrationem. Finge enim guttam multi consecratam extra granum, postea immitti iterum in granum, & iterum claudi vuam, nonne retinebit consecrationem illa gutta, etiam si sit per modum cibi?

Aliter ergo probandum videtur, mustum intra granum non posse consecrari, scilicet ex eo, quod non potest sufficienter designari, dum continetur in vna ipse liquor præcise per pronomen *hic*, cum dicitur, *hic est sanguis;* nam ut infra videbimus, illud Pronomen debet designare substantiam, cuius sunt illa accidentia externa sensibilia; cum autem accidentia externa vñae non sint solum liquoris, sed multo magis ipsius vñae, non potest designari solus liquor per Pronomen *hic.*

Ex quo etiam sit consequenter, si vnum esset imbibitum in offa panis, non posse tunc consecrari, licet possit antea consecratum retinere tunc consecrationem: ratio autem discriminis est, quod tempore consecrationis debet designari per Pronomen, *hic;* dum autem continetur intra micam panis, non bene designaretur; illud enim non solum est vinum, sed etiam panis: at vero semel consecrate species possunt retinere Christi sanguinem; quia ad hoc non est necessare, quod possint designari per illum Pronomen.

Hinc etiam infertur quarto, quid dicendum sit de vino congelato: nam licet aliqui negent, esse materiam consecrationis, & alii addant, per congelationem desinere ibi esse sanguinem Christi, quia iam non habet rationem potus. Verius tamen est, confluunt sanguinem Christi in speciebus congelatis, iuxta communem sententiam, quam approbat Missale Romanum, præcipiens, illas species liquefieri, & sumi à sacerdote ut consecratis; quia reuera vinum per congelationem non amittit formam vñi, cum post liquefactionem maneat vñum, sicut antea. Ex quo sit, possit etiam consecrari valide, dum congelata sunt: neque obstat, prout sic non esse potum liquidum; quia licet non sint potus facilis, est tamen simpliciter potus; possunt enim potari, si prius vel alio medio, vel saltu, ipsius oris calore dissoluantur; sicut etiam nubes sunt simpliciter cibus, licet necesse sit eas prius confringere, ut possint manducari. Inio in rigore etiam vinum congelatum, si paulatim deglutiatur, potatur, nec soluit ieiunium, siue paulatim, siue simul totum deglutitur; quia semper habetur ut potus.

Dices; aqua congelata non est materia valida Baptismi; ergo nec vinum congelatum est materia valida Eucharistiae; cum tam requiratur vinum ad Eucharistiam, quam aqua ad Baptismum. Negatur consequentia; & ratio discriminis est, quod Baptismus non solum possit aquam, sed ablutionem, aqua vero congelata, dum congelata est, non potest ablueri. Eucharistia autem non consistit in vñu, ut supra vidimus; quare, manentibus speciebus vini etiam congelatis, potest dari sacramentum; quia tunc etiam possit dari vinum simpliciter loquendo.

Quarto potest dubitari, vtrum vtraque materia panis, & vini sit necessaria; an vero possit vna sine alia consecrari? Ceterum resolutio huius questionis pertinet

perinet ad diffut. 19. vbi agemus de essentia huius sacrificii. Reftabat, quid dicendum sit, quando materia Eucharistiae nullatur cum aliena materia; vt si farina tritici misceatur cum farina hordeacea, vel vinum cum aqua? De hoc tamen constabit ex dicendis fact. 3.

SECTIO II.

An vinum prærequiratur ad Eucharistiam mixtum cum aqua?

16. DE hoc agit S.Thom. art. 6.7. & 8. cum quo supponendum in primis est, Ecclesiam ab ipso exordio vniuersaliter obseruasse consuetudinem mitiendo aquam in calicem consecrandum; vt haberetur in Tridentino *scilicet* 22.6.7. & ex innumeris Conciliis, & Patribus probat latè Suarez *disput.* 45. *fact.* 2. Valquez *disput.* 176.6.1. & Bellarm. lib. 4. de *Euchar.* c. 10. vbi affect nominatim plures Patres Belgas, Anglos, Germanos, & ex aliis frigidissimis prouinciis, vt appareat mendacium Hæreticorum nostri temporis, qui dicunt, mixionem aquæ receperant fuisse solum in prouinciis calidis, vt morem communem paticerent.

17. Rationes autem huius mixtionis plures afferuntur. Prima est significatio sanguinis, & aquæ, quæ de Christi latere fluixerunt. Secunda, ad significandam unionem Ecclesie per aquam significata cum Christo. Tertia, ad significandam duplum Christi naturam, Diuinam, & humanam. Quarta, quia Christus Cœna ita fecisse creditur, vt ex liturgiis antiquis, & Patrum testimoniosis probant latè, & optimè prædicti Autores.

Prima difficultas.

18. Hoc supposito, dubitatur primò, an hæc mixtio sit de necessitate sacramenti solum de necessitate precepti? Conclusio certa, & communis est, solum esse de necessitate precepti, contra Armacanum lib. 9. de quatuoribus Armenorum cap. 9. & significatur satis à Conciliis, & Pontificibus. Dum enim de hac mixtione loquuntur, nullam indicant necessitatem essentialem, sed solum dicunt, hanc consuetudinem esse seruandam; vt ex ipsorum verbis ponderat Suarez *vbi supra* *fact.* 2. Ratione etiam probatur, quia licet Christus Dominus in vino lymphato consecratur, non tamen intendit omnes circumstantias illius consecrationis facete necessarias: alioquin etiam panis azymus, & vinum fortasse rubrum, & alia huiusmodi essent de necessitate sacramenti, quia Christus illis tunc vñs est. Dicendum ergo est, ad substantiam sacramenti solum pertinere ea, sine quibus substantialiter variari possit Christi consecratio. Regula ad utrum panis, & vinum, quod autem sit hic, vel illæ panis, hoc, vel illud vinum, non variat substantiam sacramenti. Regula verò ad dignoscendum, qua circumstantia fuerit essentialis, & qua accidentalis, non est sumenda ex differentia physica rerum, sed ex differentia substantiali moralis: nam licet physice loquendo differant forte species vinum album, & rubrum; moraliter tamen loquendo est circumstantia accidentalis respectu potationis: vñaque enim est, moraliter loquendo, potatio eiusdem rationis, sicut panis azymus, & fermentatus reputantur moraliter pro eodem. Sic etiam vinum purum, & lymphatum communiter reputantur pro potu eiusdem rationis; & ita qui bibunt vinum lymphatum, semper dicuntur simpliciter bibere vinum; ergo licet Christus vñs fuerit vino lymphato, valida erit consecratio

in vino puro, quia moraliter non mutat substantiam materie, qua vñs est Christus.

Contra hanc conclusionem sunt difficilia verba Cypriani Epist. 63. ad *Cacilium*, vbi sic ait: *In sacrificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomo^{do} vñs solum potest: nam si vñnum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo, (hoc est, sine*

Cyprianus
Obij iuris
*verba Cy-
priani.*

*Christiano populo, vt exponit Pamphilus, & signifi-
cavit Iulius Pontifex infra citandum) quando autem
vtrumque misceatur, & adunatione confusa sibi innicem
copulatur, sive sacramentum spirituale, & celeste per-
citur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vñnum
solum, nisi vtrumque sibi misceatur; quomodo nec corpus
Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque
adunatum fuerit, & copulatum, & pax vñus compage
solidatum. Hæc Cyprianus, vbi æquiparare videtur ne-
cessitatem aquæ, cum necessitate vini, & necessita-
tem mixtionis aquæ cum vino ad calicem, cum ne-
cessitate mixtionis farinæ, & aquæ ad corpus, quam
constat esse de necessitate sacramenti, quem arguen-
di modum desumpsisse videtur Iulius Primus in c. *iulius* 1.
*ciam omnne crimen, de consecrat. d. 2. vbi sic ait: Que co-
pulatio, & coniunctio aqua, & vini sic misceatur in calice
Domini, ut mixtio illa non possit separari; nam si vñnum
tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis;
si verò aqua sive sola, plebs incipit esse sine Christo. Ex
quibus Cypriani, & Iulij verbis hæc confici potest
ratio: aquæ admixtio significat non solum aquam,
qua exiit de Christi latere, sed etiam unionem Ec-
clesie cum Christo; ergo, ablata aqua, non maneat
hæc significatio; ergo non manebit sacramentum
cum eadem significacione; & per consequens non
erit idem sacramentum.**

Respondeatur, verba Cypriani, & Iulij posse du-
pliciter explicari. Prima explicatio est S. Thomæ in
presenti art. 7. quod solum loquuntur de necessitate
precepti; nec enim comparatio cum necessitate vi-
ni debet tenere in omnibus: comparantur quidem
aqua, & vñnum quoad necessitatem, non tamen
quoad gradum necessitatis; qua interpretatio non
videtur contra mentem eorum; nam ipmet Cypria-
nus relatus à S. Thomâ ibidem in argumento *sed s. Thoma*,
contra, dixit: si qui forè aquam non miscerent in
calice, ignorandum eis esse, quod ex simplicitate fe-
cerint: quod quidem non dicter, si putaret, esse de
necessitate sacramenti. Secundò, alij dicunt, Cypri-
nus in illa Epistola agere contra hæreticos Aquari-
os, qui vñnum non ponebant in calice; & ideo to-
tus est in probanda necessitate vini, quam ex ne-
cessitate aquæ, quam ipsi admitebant, colligere
contendit: quare cum quæstio tunc non esset de
aqua, non curauit explicare, qualiter esset necessi-
tatis, sed potius ad propositum non renuit admittere
necessitatem essentiæ aquæ, quia de hoc non
controuertiebatur, dummodo probeat intentum, sci-
licet vñum etiam necessarium esse,

Ad rationem verò respondetur, significacionem
aqua ex latere Christi non esse de essentia Eucha-
ristie: Eucharistia enim solum est corpus, & sanguis
Christi sub speciebus significans cibum, & potum
animæ, &c. Quod vero attinet ad unionem Ecclesie si non esse de
cum Christo, qua sit per Eucharistiam, hæc etiam essentia sa-
cramentis. Respondetur
ad rationem
illam, aquam
latere Cor-
pus
animæ, &c. Quod vero attinet ad unionem Ecclesie si non esse de
cum Christo, qua sit per Eucharistiam, hæc etiam essentia sa-
cramentis.

in primis hæc etiam vñio animæ cum Christo signi-

ficiatur per sanguinem Christi sub speciebus vñi;

nam eo ipso, quod sit potus, significat gratiam, qua

anima vñitur Christo tanquam alimento spiritua-

li; licet hæc etiam vñio amplius, & alio titulo signi-

ficietur per mixtionem aquæ cum vino. Deinde addi-

potest, illam mixtionem aquæ non habere hanc

significationem perpetuam ex institutione Christi,

sed

sed ex institutione Ecclesie, iuxta communem opinionem, de qua statim, & per consequens illam non esse significationem sacramentalem.

Secunda difficultas.

22.

Dubitatur utrum hoc mixtio sit ex præcepto diuinio, quos sequitur Valentia in presenti diff. 6. q. 2. p. n. 1. & aliqui recentiores.

Communis tamen, &

probabilior sententia docet, esse solum præceptum

humanum, quam post alios sequuntur Suarez, sed. 1.

& Vaquez, diff. 177. c. 1.

Probant Suarez, & aliqui quia

negatur.

Suarez.

Vaquez.

Probat Suarez.

Rejicitur haec ratio.

23.

Alexand. I. Secundum probatur ex Alexand. Pap. 1. c. 4. vbi sic ait: Non enim debet ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini, aut vinum solum, aut aqua solum offerri. Ecce non à Christo, sed à Patribus, dicit hunc morem accepimus.

Verum hoc non est satis efficax; nam

etiam de adhibendo vino eodem modo loquitur:

& tamen constat, hoc est Christi Domini præcep-

tum. Melius probatur ex Eugenio I V. in Concilio

Florentino, vbi Armenos reprehendunt, quod relin-

quentes hanc mixtionem, ab viuenter Ecclesie ob-

seruantia disperarent. Quod si hoc esset præcep-

tum Diuinum, non omitteret Pontifex hanc gra-

uiorem causam reprehensionis. Clarius loquitur

Trident. l. 22. cap. 7. Monet, inquit, sancta Synodus,

præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino

in calice offendo miscant. Nec obstat dicere, Tridentum

dixisse vnum, & non negasse aliud: quia ex

modo dicendi satis videtur negari, ineptum enim

est dicere, quod in vino, & non in oleo consecra-

re, quia sic ab Ecclesia præceptum est; cum tamen

hoc etiam à Christo sit institutum. A quo vero

tempore coepit hoc præceptum, verius videtur,

ab ipsis Apostolis coepisse, tum quia nullum agno-

scitur exordium: tum quia id indicat Alexander

Supra, & Partes statim afferendi.

Hoc præceptum

coepit ab ipsis

Apostolis.

Conc. Trid. Clarius lo- quitur Trid.

Hoc præceptum

coepit ab ipsis

Apostolis.

Obijcuntur

quedam loca

Conc. & pp.

Cyprian.

Ex infra.

Quod si à Domino præcipitur, & ab Apostolo

eius hoc quidem confirmatur & traditur, ut quotiescumque

biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus, inuenimus non observari à nobis, quod mandatum est, nisi eadem, quia Dominus fecit, nos quoque faciamus, & calicem Domini pari ratione misericordia Diuino magisterio non recessamus. Hæc Cyprianus, vbi videatur illa verba Christi, hoc facite in meam commemorationem, referre etiam ad mixtionem aquæ, quæ præcesserat. Quod etiam significare vi-

Contra hanc sententiam afferunt recentiores

plura loca Conciliorum & Patrum, ad probandum

hoc esse præceptum Diuinum. In primis Cyprianus illa Epist. 63, vbi hanc mixtionem vocat Dominicam traditionem; & infra: Calicem vero docuerit

exemplum magisterii sui, vini, & aqua coniunctione misceri.

Et infra. Quod si à Domino præcipitur, & ab Apostolo

eius hoc quidem confirmatur & traditur, ut quotiescumque

biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus,

quod fecit & Dominus, inuenimus non observari à

nobis, quod mandatum est, nisi eadem, quia Dominus fecit,

nos quoque faciamus, & calicem Domini pari ratione

misericordia Diuino magisterio non recessamus. Hæc Cy-

prianus, vbi videatur illa verba Christi, hoc facite in

meam commemorationem, referre etiam ad mixtionem

aqua, quæ præcesserat. Quod etiam significare vi-

detur Iustinus Apol. 2. pro Christianis ad Antiochianum, circa finem; vbi postquam refert ritum celebrandi Eucharistiam, mixtionem aquæ consecrationem, &c. addit. Apostoli enim in commentariis suis, quis Euangelia dicuntur, ita sibi Christum præcepisse, tradiderunt. Ergo sentit, præceptum Christi supra mixtionem etiam cecidisse.

Respondeo, Iustinum intelligere, præceptum esse substantiam illius ritus, quem enerauerat, non ve-
rò singulas illius circumstantias: alioquin etiam ri-
tum communicandi laicos sub vtrâque specie, quæ na-
turaliter auctoritatem. Quare respondeo, eius mente maximè colligendam ex intento illius Epistola, in qua, r. superâ dixi, totus est in confutando errore cor-
rum, qui aquam solam conferabant, quos sape do-
cet præcepto Domini cōtrauenire: non quod Christus iusserit aquam vino misceri, sed quod iusserit aquam sine vino non consecrare. Quare quoties dicit, mixtionem illam esse iuxta Christi præceptum, intelligi deberi iuxta Cypriani mentem, hanc mi-
tationem esse ex Christi præcepto quoad illam par-
tem non ponendi aquam putram, nam volenti po-
nere aquam, præcepit Christus non ponere illam solam, sed miscere vinum; non vero quod prohibuerit ponere vinum purum. Ratio autem disci-
minis colligitur ex ipsa ratione, qua Cyprianus vit-
tur, scilicet ex verbis Christi, hoc facite in meam com-
memorationem, quæ verba continent Christi præ-
ceptum cadens supra illâ actionem precedentem: quare cum illa actio non maneat, quod substantiam, ea-
dem, ablato vino, maneat autem eadem vñaliter, ablata aqua, ut supradictum est: hinc sit, præceptum Christi bene probare necessitatem ponendi vinum, contra illos hæreticos; non vero necessitatem po-
nendi aquam, contra nostram sententiam.

Confirmari autem potest hæc responsio hoc syl-
logismo: quia Cyprianus in tota illa Epistola 63, in
qua latè probat necessitatem illam miscendi vinum
cum aqua, numquam id ex traditione probauit, sed
ex sacris Litteris, tum ex Testamento veteri, vbi sub
nomine vini figurabatur calix iste; tum praesertim
ex Euangelio, & Paulo, à quibus factum Domini, &
eius præceptum refertur, scilicet illa verba: hoc facite,
quoiescumque biberitis; ex quibus verbis, & ex facto
Christi institutis hoc sacramentum, colligit illam
obligationem. Certum est autem, non potuisse Cy-
prianus ex facto Christi, & ex illis verbis, hoc facite,
&c. colligere obligationem apponendi aquam, sed
solum obligationem non apponendi solum aquam,
sed vel vinum purum, vel modice lymphatum: ex-
ego Cyprianus non intendit colligere aliud Christi
præceptum, nisi istud. Consequientia videtur bo-
na: probemus nunc singulas præmissas Syllogismi.

Maior itaque, quod non ex traditione, sed ex ver-
bis, & facto Christi in Scriptura contentis, obliga-
tionem, quam probate intendebat, colligat Cypri-
anus, probatur aperte ex contextu totius Epistola, in
qua nullum argumentum sumitur ex traditione
non scripta, sed omnia ex verbis Euangelijs, & Pauli.
Sic arguit primò circa medium Epistola ex illis
Christi verbis: Dico vobis: non bibam amodo ex ista Cypri-
anæ creatura vitiis, usque in diem illum, &c. Vnde apparet,
inquit, sanguinem Christianorum offerri, si desit vinnum ca-
lici, nec Sacrificium Dominicum legitima fætigatione
celebrari, nisi ablato, & sacrificium nostrum responderit
Passioni. Nocte, intentum Cypriani hoc vnum esse,
quod non satisfacimus verbis, & institutioni Chri-

Iti si desit vinum calici. Secundo asserta verba Pauli 1: ad Corin. 11. in quibus refertur idem factum Christi, & eius præceptum illis verbis contentum: *boc facite, quoque biberimus*, &c. vnde Cyprianus infert: *Quod si & a Domino precipitur, & ab Apostolo eiū hoc idem confirmatur, & tradidit nota, nullum aliud præceptum Christi à Cypriano agnosci, nisi quod in illis verbis ab Apostolo relatis continetur, ut quoque biberimus, in commemorationem Domini hoc faciamus, quod fecit & Dominus innuenimus non obsernari a nobis, quod mandatum est, nisi eadem, que Dominus fecit, nos quoque faciamus. & Calicem Domini pari ratione miscentes a Diuino magisterio non re-cedamus.* Vides mixtionis obligationem ex illo facto, & verbis Christi in Euangeliō contentis colligi à Cypriano. Vnde post pauca ex eodem textu concludit iterum: *Miror sat, unde hoc usurpatum sit, et contra Evangelicam, & Apostolicam disciplinam quibusdam in loca aqua offeratur in Dominico calice, que sola Christi sanguinem non possit exprimere.* Denique postea longe post medium Epistolæ iterum ex eodem præcepto, & facto Christi probat eandem obligationem. *Nam si Iesu Christus, inquit, Dominus, & Deus noster ipse summus Sacerdos Dei Patris, & sacrificium Patri se ipsum primus obulit, & hoc fieri in sua commemoratione præcepit, utique ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id, quod Christus fecit, imitatur, & sacrificium verum, & plenarium offert in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videtur obnubilare.* Non ergo alienam obligationem à Christo impositam agnoscit, nisi quæ ex illis Christi verbis coiliigitur, scilicet faciendo id, quod requiritur ad vere imitandum factum Christi.

28. Nunc iam probemus minorem illius syllogismi, scilicet ex illis verbis, ex facto Christi non potuisse colligi obligationem apponendi aquam, quod quemadmodum facile demonstrari potest, quia si ex facto Christi, & ex illis verbis talis obligatio colligi potuisse, deberet etiam ex eisdem verbis, & facto Christi colligi obligatio consecrandi semper in solo pane azymo: nam sicut Christus vobis est vino lymphato, vobis etiam fuit pane azymo; & sicut post consecrationem calicis mihi dixit: *boc facite, &c.* sic etiam dixit post consecrationem azymi. Ergo sicut colligebant obligationem imitandi factum Christi in circumstantia mixtionis, sic debebat colligi obligatio imitandi in circumstantia puritatis à fermento. Sicut enim accedit pani, esse purum à fermento, seu mixtum fermento: sic accedit vino, esse purum, vel mixtum aquæ. Si ergo circumstantia mixtionis in vino erat imitanda ex obligatione propter factum, & verba Christi præcipiens, *boc facite*; propter eandem rationem imitanda esset ex obligatione circumstantia puritatis in pane; cum contrariaiorum eadem sit ratio. Certum est autem, non esse obligationem ex præcepto Diuino consecrandi in azymo; ergo neque erit talis obligatio ex præcepto illo Christi consecrandi in vino fermentato, (vt ita dicam) & mixto.

29. Ratio autem à priori est, quia, vt diximus, Christus illis verbis, *boc facite, &c.* solum præcepit facere actionem, quæ secundum substantiam imitatur factum ipsius Christi, non vero secundum omnes circumstantias accidentales. Vnde sicut Ecclesia intellexit, azymum, aut fermentatum esse circumstantiam solum accidentalem, quia verteret est panis verus, & vobis fuit purus, & azymus, siue fuit mixtus, & fermentatus, sic intellexit, in vino esse circumstantias accidentales, esse purum, vel modice lymphatum, cum vtrumque sit vinum vnuale, nec

P. Joan. de Lugo de Sacramentis.

differat in substantia potus vini puri à potu vini modice lymphati. Ceterum sicut propter imitationem magis exactam, & propter mysterium Ecclesia Latina præcepit consecrationem in azymo: sic propter eandem imitationem, & propter mysterium Ecclesia vniuersalis præcepit consecrationem in vino non puro, sed lymphato. Et certe in ordine ad cibū, & potum humanum negari non potest, quin multo plus differant panis azymus, & panis fermentatus quoad saporem, & alias qualitates, quam vīnum purum, & vīnum, cui admiscetur minutissima sola aqua guttula, quale est illud, quod communiter consecratur; quod quidem humano modo loquendo non solum est vīnum, sed est vīnum purum; neminem enim dicet, mentiri eum, qui affirms se bibisse vīnum purum, quando in vas vīni guttula aquæ ex alio vase distillauerat. Quare si ex verbis, & facto Christi præceptum oriretur imitandi Christum in circumstantia etiam illa consecrandi vīnum non purum, plus fortasse aqua miscendum esset, quam communiter fiat, vt humano modo vīnum non purum, sed lymphatum diceretur. De facto tamen, quia illa circumstantia non oritur ex præcepto Christi, sed Ecclesia, non multum curatur de mixtione humana, dummodo aliquid vera aqua infundatur, quod sufficit ad mysterium, & aliunde illud poculum semper manet, quod substantiam eiusdem rationis cum eo, quod Christus consecravit.

Ex quibus omnibus conflat iam, Cyprianum quando dicit, mixtionem esse ex Diuino Christi præcepto, intelligendum esse in sensu, quem diximus; scilicet quod aqua non offeratur pura, sed mixta vino; debet enim intelligi iuxta subiectam materiam. Nam quastio erat, an posset aqua pura consecrari, vel deberet esse omnino mixta vino. Quare totus est in probando, debere esse mixtam vino ex Christi præcepto, & eiūmodi mixtionem non posse prætermitti, ablique violatione Diuini præcepti, scilicet mixtionē, per quam auferatur puritas aquæ, de qua erat controvèrsia, quod colligitur clare ex rationibus, quibus id probat, nempe quia ab liquefactione non imitatur factum Christi, nec facimus, quod ille præcepit: *boc facite in meam commemorationem, &c.* Quæ omnia, vt vidimus, solum probant de exclusione aquæ puræ, cum certum sit etiam secundum Aduersarios, præcise ex facto, & verbis Christi non induci obligationem adhibendi aquam, cum possimus illud præceptum obseruare, & imitari sufficienter illud factum consecrando vīnum purum, vt probatum est. Nec video, cur R. Vasquez, qui aliorum Patrum, & Conciliorum verba in hoc sensu interpretatur, non velit Cyprianum in eodem sensu loquiunt: nam si bene attendatur ad contextum totius Epistolæ, clarissime fortasse constabit hic sensus in Cypriano, quam in aliis, in quibus verba difficultiora inveniuntur.

Secundo obiciunt auctoritatem Concilij Carthag. III cap. 24. Concilij Africani c. 4. Aurelianensis I V. cap. 4. VVormatiensis cap. 4. sextæ Synodi generalis in Canone Trullano 32. quibus prohibetur in altari offerre, nisi quod Dominus tradidit, & instituit, scilicet panem, & vīnum aquæ mixtum; quia sacrificium indicatur aliud offerri, quanum quod mandauit Salvator in institutio. Respondet prædicta Concilia appellata præceptum Domini, quod ponatur vīnum aquæ mixtum, ita vt sine violatione illius præcepti non possit aliud ponи loco vīni, nempe lac, vel mel, vt alicubi siebat; non vero quod violetur præceptum Christi per omissionem aquæ; quia haec omissione non varia substantialiter illud poculum in sensu supra explicato.

T

Videamus

Ratio etiā
hanc mixtū
nem præcep-
rit Ecclesia.

30.
Ex his ope-
ribus collig-
tur sensus
Cypriani.

31.
Secunda ob-
iectio.
Conc. Car-
thag. III I.
Conc. Afric.
Conc. Aurel.
Conc. VVor.
6. Syn. gen.

32. Videamus singulorum verba. Concilium ergo Carthag. I.I. cap. 24. relatum in cap. *In Sacramentis de consecratione*, d. 2. si dicit: *Vi in Sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum. Nec amplius in sacrificijs offeratur, quam de enia, & frumentis.* In Concilio Africano cap. 4. eadem verba habentur, & additur ratio illius decreti, his verbis: *Primitia vero, seu mel, & lae, quod eno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri, quanuus in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, ut a sacramento Dominici corporis, & sanguinis distinguantur.*

33. Ad hanc Concilia Suarez diff. 45. scilicet 2. in fine respondet, appellari traditionem Christi illam mixtionem, non quia Christus eam praecepit, sed quia ex Christi exemplo emanavit, ut à causa exemplari. Sed contra hoc videtur esse, quia Christus etiam consecravit in azymo, & tamen consuetudo Ecclesia Latina consecrandi in azymo non appellatur traditionis, vel institutio Christi, licet ad eius imitationem fiat; nec enim dicimus, Ecclesiam Graecam consecrare in fermentato contra traditionem, & institutionem Christi.

34. Facilius responderet ex supradictis, Patres illos non dicere, quod Christus praecepit apponere aquam, sed quod factio suo praecepit, non apponere aliam materiam, nisi illam, quam ipse apposuit, hoc est, vinum, vel purum, vel modice lymphatum: vnde qui aliam materiam adhibet, contra Christi traditionem, & institutionem id facit. Sicut si in consecratione panis, misceretur pani butyrum, id esset contra Christi institutionem, qui solum panem consecravit; non tamen esset contra Christi institutionem, si misceatur fermentum, quia id non extrahit à ratione panis.

35. In codem sensu loquitur Concilium Aurelianense I.V.c.4. vbi sic habet: *Vi nulla in oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vinea speratur, aqua mixtum offerre presumat, quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacramentis Salvator instituit.* Concilium Aurelianense I.V. c.4. vbi sic habet: *Vi nulla in oblatione sacri Calicis, nisi quod ex fructu vinea speratur, aqua mixtum offerre presumat, quia sacrilegium indicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacramentis Salvator instituit.* Sensus horum verborum facilis est, quod scilicet nihil aliud offeratur, nisi quod ex Christi institutione offerendum est. Sicut si dicas, solum vinum album, vel rubrum offerendum est ex Christi institutione, non acetum, nec sapo, non est sensus, Christum praecepisse offerri vinum album, sed praeceps offerri hoc, vel illud vinum, & nihil aliud: sic prohibuit, ne offerretur quidquam nisi vinum, & aliquid aqua vino mixtum: quare omne aliud contra Christi mandatum offeretur.

36. Concilium vero VVormatiense cap. 4. nihil dicit de praecepto Christi, sed solum de praecepto, & obligatione misericordie aquam cum vino. *Calix enim (inquit) Dominicus, vino & aqua permixtus debet offerri.* Et post adductam significacionem eius mixtionis concludit: *Non enim potest calix Domini esse aqua sola, ut vinum solum, nisi verumque sibi misceatur.* Quæ verba si strictè sumerentur, videntur exigere aquam ad valorem, & essentiam sacramenti; quare intelligenda sunt minus strictè de sola obligatione, & necessitate præcepti, scilicet Ecclesiastici.

37. Restat solum Canon ille Trullanus 32. qui habetur post sextam Synodum, in quo ex professo adstruit obligatio apponendi aquam cum vino; & reprehenduntur Armeni ob eius ritus omissionem, impunitaque depositionis pena. Sacerdoti offerenti vinum absque aqua. P. Vasquez in presenti diff. 177.c.1.num. 3. respondet, in eo Canone solum dici, traditionem Apostolicam. P. Suarez d. scilicet 2. post 3. conclus, fateretur, ibi appellati *Diniam Christi* traditionem; sed postea in fine sectionis dicit, intelligendum de traditione late sumpta. Neutrum videatur verum, non primum, quod dixit Vasquez: quia licet in fine illius Canonis appelletur traditio Apostolica in illis verbis: *Si quis ergo Episcopus, vel Presbyter, non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offerat, sacrificium, deponatur;* prius tamen in medio Canonis aliquid plus dixerant, non quidem traditionem Christi diuinam, ut retulit Suarez; sed ordinem divinitus traditum. Sic enim dicunt: *& in omnitem Ecclesia, ubi spiritualia lumina resplendent, hic ordo diuinum traditum seruantur.* Quæ verba vel possunt intelligi, non de praecepto Diuino, sed de prouidentia Dei, qua factum est, ut omnes Ecclesiae illum titum suscipiant, & obseruantur; sicut de obserbatione ieiunij Quadragesimalis dixit S. Leo Papa ferm. 4. de Quadragesima: *Magna Diuina institutionis salubritate prouisum est, ut ad reparandam mentium puritatem quadragesima exercitatio moderetur;* licet ieiunium illud non fuerit ex Diuino praecepto, ut constat. Vel certe si plus intendunt verba illius Canonis, non multum de illo curandum. Quid enim mirum, si in eo fallerentur illi, quorum Canones in diuis multis turpissima errarentur: de quibus videri potest Card. Baronius tom. 8. anno Domini 692. vbi latè contendit, quam sint suscepti Canones illi: voto in odiū, & inuidiam Romanæ Ecclesiae ab eorum Auctoribus abfuge vila legitime potestate, vel auctoritate conditi.

Tertia difficultas.

Tertio potest dubitari de circumstantiis huius mixtionis, de quibus Suarez in presenti diff. 3. & bre. Suarez. uiter dicendum est, debere esse aquam naturalem, ut habetur in cap. *In quadam*, de celebrati Missar. Aliæ enim non sunt propria aqua. De quantitate ieiunij vero Concilium Triburense c. 19. permittit, apponi tertiam partem aqua: hoc tamen Concilium non sicut approbatum. Eugenius I V. in Florentino dixit, modicissimam aquam admiseri debere. Suarez, & Vasquez hoc relinquunt prudenter. Sacerdos. Certe, si quinta, vel sexta pars aqua ponetur, non videtur habendum scrupulus: quia non est credibile, vinum esse adeo debile, ut tam modica aqua corruptatur. Circa tempus, & ministrum huius mixtionis, seruanda sunt regulæ Missalis, quæ eas circumstantias præscribunt.

SECTIO III.

Vtrum aqua vino admixta convertatur immediatè in sanguinem Christi.

Q. Vxatio est celebris haec temestate, & non pa- rum controvresa; de qua etiam tempore Innocentij III. inter Theologos vatic exsisterunt opiniones, quas refert Pontifex in c. *Cum Marthe*, de celebrati Missarum. Prima docebat, aquam non converti in sanguinem Christi, sed in aquam illam, quæ exiuit de latere Christi, lancea perforato. Se- cunda sententia docebat, aquam simul cum vino converti in sanguinem Christi. Tertia denique, manere aquam post consecrationem in propria substancia admixtam speciebus vini consecratis, sicut si post consecrationem mitteretur aqua gutta in calicem, manebit etiam admixta speciebus consecratis; non tamen convertetur in sanguinem Christi. Pontifex vero ex iis sententiis nullam omnino damnat. Nam licet in cap. *In quadam*, eodem titulo damnet sententiam

sententiam afferentem, aquam conuerti in phlegma seu humorem aqueum, qui de latere Christi exiuit, ibi tamen solum damnat illam sententiam, quatenus negat, de latere Christi veram aquam exiisse, non vero quod de conuersione aqua in aqua illam aliquis definiat. Quare immerito Suarez *disput. 45. 45.* *sententia est probabilius.*

sententia est probabilius. *Cum Martha*, fuisse damnatam Pontifex enim nullam damnat, sed solum dicit, sententiam, qua afferit, aquam cum vino transire in sanguinem Christi, esse probabiliorem.

Ceterum quidquid sit de censura, illa prima sententia merita reificatur; quia conuersio illa deberet fieri ex vi verborum consecrationis: verba autem consecrationis nullo modo significant talem conuersionem, sed solum conuersionem in sanguinem Christi; ergo illa conuersio in aquam, qua exiuit de latere Christi, non pertinet ad veritatem huius sacramenti. Alias rationes afferuntur contra hanc sententiam, qua tamē vel parum efficaces sunt, vel non probant contra illam, sed contra aliam, quam damnauit. Innocentius in dicto cap. *In qua-*

dam, ponentem, conuerti aquam in phlegmaticum humorē, qui exiuit de latere Christi.

40. *Prima sententia regitur.* Tertiām verō sententiam docentes, aquam se-

centia secundum suam substantiam manere in calice post

tertiam in consecrationem, impugnat P. Valsquez *diss. 178. n. 4.*

pugnat. Vals. quia negari non potest, quin vinum habeat effica-

citatem ad conuertendam modicam illam aquam

Heretica nō in vini naturam. Hæc tamen ratio, ut postea videbi-

mus, non est satis efficax in vera Philosophia.

41. *Secundo arguit Vals-* Secundū arguit P. Valsquez; quia sequeretur ē

contra, si gutta vini magna aqua copie infundere-

tur, posse valde consecrati illam guttam vini; quia

manceret vinum incorruptum ab aqua circundante,

sicut manet aqua incorrupta à circumdante

vino. Verum nec haec ratio virget; in primis, quia ne-

gari potest, vinum manere incorruptum intra aqua

copiam: nam licet vinum non habeat vim aggene-

randi sibi aliud vinum, propter rationes infra ad-

ducendas, aqua tamen potest habere vim aggene-

randi sibi aquam, sicut ignis ignem.

42. Deinde licet gutta vini maneat incorrupta; ad-
huc si mixta esset magnæ copiæ aquæ, non posset
consecrari, qui non posset demonstrari per verba
consecrationis, qua, ratione Pronominis, *hic*, de-
monstrat id quod præcipuum est in calice; & per
consequens non posunt demonstrare guttam vini
in calice pleno aqua. Quam doctrinam his ferè
verbis tradit ipse Valsquez *num. 23.* ex quo videtur
enarrari argumentum, quo vsus fuerat paulo supe-

ius contra prædictam sententiam. Alias rationes

affertur P. Suarez, & Valsquez vbi supra ad impug-

nandam prædictam sententiam; sed meo iudicio

vel nihil omnino probant, vel probate debent, nun-

quam manere aquam post verba consecrationis, ut

infra videbimus, quod tamen in vniuersum non

concedunt prædicti Auctores: quare consequenter

ad suam doctrinam non impugnant afficiter pre-

dictam sententiam.

43. Et ergo præcipua controverbia huius questio-

nis, an ita aqua non conuertatur in vinum, quod

faltem aliquando propter breuitatem temporis, vel

debilitatem vini contingere posse concedunt, cum

communi, Suarez & Valsquez, vbi supra, an scilicet

tunc aqua transeat immediate in sanguinem Christi?

Negat sententia communis Recentiorum, quos

refert, & sequuntur dicti Auctores, & existimant

esse expremat sententiam Innocentij III. in dicto

cap. Cum Martha. vbi secundam sententiam censuit

probabiliorē, nulla facta mentione de sententia

P. Iohann. de Lugo de Sacramenis.

docente conuersionem aquæ immediatam in san-
guinem, ut pote quæ nondum forte orta fuerat apud
Theologos.

Ceterum, licet hæc sententia multorum sit (quod
negari non potest) re tamen diu pensata, semper
mihi probabilior visa est opposita sententia do-
cens, eo casu aquam immediatè transfire in Christi
sanguinem; quam ex recentioribus Theologis do-
cuerunt non pauci, nec ignobiles. Ex Patribus ve-
ro, & Scholasticis antiquioribus habet pro se plu-
res insta afferendos. Nec aliena videtur à mente
Innocentij III. in dicto cap. *Cum Martha*: vbi fo-

lum docet, probabilitio esse sententiam docen-
tem, aquam cum vino transire in sanguinem Chri-
sti, non dixit aquam cōuersam in vinum, sed aquam
cum vino transire in sanguinem Christi; & licet,

quando retulit sententiam secundam, quam postea
videtur approbare, subiunxit rationem, quia aqua
transit in vinum, postea tamen, cum ex mente pro-
pria loquitur, illa ratione non vititur, sed conclu-
sionem adstruit, aquam scilicet cum vino transire
in sanguinem, quam conclusionem non probat ex
illa ratione physica; immò fateatur à physicis comuni-
niter negari, aquam conuerti posse in vinum: sed
probat suam conclusionem ratione Theologica ex
eo, quod ita melius significatur usus Ecclesiæ cum
Christo. Imò ipse Innocentius lib. 4. de mysteriis *Mis.* *Innoc. III.*
sa. cap. 11. videtur supponere, aquam transire imme-
diatè in sanguinem, dum dicit: *In sacramento est tri-*
nitatis specierum, scilicet panis, vinum, & aqua. Ergo
supponit, in calice consecrato manere species aquæ
non in vinum conuersæ.

44. Probari solet hæc sententia, quia totum illud
poculum in calice contentum adoratur, & colitur;
ergo quia sub qualibet parte creditur esse Christus; ergo
cum aliquando aqua nondum sit in vinum
conuersa, ut aduersarij etiam concedunt, necesse est,
conuersam esse immediate in sanguinem, ne popu-
lus adorans decipiatur. Verum hoc argumentum, *Non urget*
licet ad hominem probet contra Suarez, quia hoc *hoc.*
ipso argumento impugnat sententiam docentem,
manere aquam secundum propriam substantiam in
calice consecrato, & per consequens ex vi conse-
quentia debuit dicere, nunquam manere aquam;
aliоquin in aliquo casu sequeretur idem inconve-
niens idolatria; nolo tamen illo vti, quia posset
aliquis contendere non obesse, quod maneat aliqua
pars aquæ in calice, quoniam possit adorari san-
guis ibi existens; sicut nec si existeret ibi mufca, vel
gutta olei, impedit veram adorationem: adoratio
quippe fertur ad sanguinem Christi, præscindendo
ab aliis rebus minutioribus, que forte intra calicem
adiuncta sint. Adde, Græcos mittere aquam cali-
dam in calicem iam consecratam, qui ritus est anti-
quis, ut probat Arcadius de *sacramento Eucharistie*, *Gracorum*
ritu. *lib. 3. cap. 39.* qua tamen aqua procul dubio non po-
test conuerti in sanguinem Christi. Non tamen de-
buit adeo irrisorie contemnere hoc argumentum
Hiacythus Petronius, Reuerendissimus olim Ma-
gister faci Palati libro *de necessitate preconuersonis*

aqua cap. 17. cum eo ipso utatur S. Thomas *in praef. s. Thomas.*
ti quaf. 74. artic. 8. vt probet, aquam non manere sub
forma aquæ post consecrationem; quia scilicet fide-
les totum illud poculum adorant adoratione latræ:
sufficere debebant S. Thomam vti eo argumento, vt
à nemine irrideatur, præfertim à Thomista, nec di-
catur esse contra sententiam omnium fidelium; nisi di-
cas, idem argumentum apud S. Thomam placere,
apud Coninch vero displicuisse.

Sed quidquid sit de eo argumento, solet hac
sententia aliter probari ex eo, quod Sacerdos su-

Alia ratio;

T 2 mens

45. *Opposita sen-*

tentia est pro-

babilior.

46. *Probatur*

primo hæc

sententia.

47. *Alia ratio;*

mens

Cui respon-
det Suarez.

Secundo re-
pondetur.

48.
Melius pro-
batur hoc
sententia ex
modo loquen-
di PP. se-
cundo.
Damascen.

Ambros.

Paschafius.

Samona.

Nic. Meth.

Mart. Brach-

Iust. Mart.

mens calicem intelligitur manere ieiunus; ergo non sumpfit aquam; ergo in nullo casu manet aqua post consecrationem. Respondet P. Suarez concedendo Sacerdotem manere ieiunum, quando inter mixtio- nem aquae, & consecrationem intercessit tempus sufficiens ad conuersationem aqua in vinum, prout regulariter intercedit. Ceterum, si contingat aquam ponni immediate ante consecrationem, dubitari posse, an maneat ieiunus, & per consequens an possit secundo celebrare etiam in die Natalis Domini. Secundo posset faciliter responderi cum Vasquez vbi supra, non violati ieiunum ad Eucharistiam requiritum per sumptionem aquae, quae una cum sanguine Christi per modum vnius potus ex praecipto ipsius Ecclesie sumitur: nam sicut non violatur ieiunium requiritum ad secundam Missam per sumptionem aliquius partis terrenae fortasse cum speciebus panis admixtae, ita multo minus per partem aquae ex praecipto Ecclesie speciebus vini admixtae.

Melius ergo probari potest haec sententia ex modo loquendi Patrum, qui eodem modo loquuntur de consecratione aquae, ac de consecracione vini; & per consequens supponere videntur, tam aquam, quam vinum transire in sanguinem Christi. Damascenus lib. 4. Fidei, c. 14. Non potest, inquit, panem suum ipsum corpus facere, & vinum, & aquam sanguinem? Et infra: Nec hoc dictu promptum est, quomodo naturaliter per confectionem panis, vinum, & aqua per potionem in corpus & sanguinem comedentes, & bibentes transmutantur; scilicet & propositionis panis, vinumque, & aqua per inuocationem, & aduenientem Spiritu sancti supernaturaliter transmutatur in corpus, & sanguinem Christi. Ambrosius lib. 4. de Sacram. cap. 4. Vinum cum aqua in calice misum sit sanguis consecratione. Et infra: A me verba Christi calix est vini, & aqua plenus: vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur. Paschafius Corbeiensis lib. de corpore, & sanguine Domini, cap. 1. qui habetur in 6. tom. Bibliotheca Parvum: Nec dubium, quin in hoc mysterio illam bibamus aquam, de qua Dominus: Qui biberit aquam, quam ego dabo ei, fieri in eo fons aquae, &c. Propterea non inconvenienter etiam ob hoc idem aqua consecratur, non quod aqua permaneat, sed quod convertatur in sanguinem. Samona Episcopus Gacensis in disceptione cum Hammer Sarraceno, qua habetur in eodem tom. 6. Bibliotheca, sic interrogat: Quare Christus sub specie panis, & vini, & aquae abditum suum corpus, & sanguinem potius ad sumendum tradidit, quam sub alia materia? Et postea responderet: Inter alias cibos panis sibi primum locum vendicat, item inter potionem aqua, & vi- num primas tenet: his igitur, pane, inquam, & vino, & aqua nobis affuetatis Dominus coniuncta sua Di- uinitate, virtute sui verbi in proprium suum corpus & sanguinem ea transfert. Nicolaus Methonensis in lib. seu Orat. de Eucharist. qua habetur in dicto 6. tomo: Quid requiris causam, & ordinem nature, panis transmu- tationis in corpus Christi, & aquae, vinique in sanguinem? Sicut etiam Martinus Episcopus Bracharen- sis in Concilio Bracharensi II. alias Lucensi: feu in lib. Capitulorum ex Gracie Synodis collectorum ad prædictum Concilium: Non oportet, inquit, aliud offi- ferri, præter panem, vinum, & aquam, quia in typo Christi benedicuntur, id est, consecrantur. Et infra: Hec tria unum sunt in Christo Iesu; scilicet post conse- crationem. Cyprian Epist. 63. ad Cæcilium: Calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum. Esset au- tem vinum solum, si semper supponeretur aqua conuersa in vinum, ut transire in sanguinem Christi. Iustinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis: Ita, qui apud nos Diaconi dicuntur, dant unicuique eorum, qui adiungunt, percipiendum panem, vinum, & aquam, qua-

cum gratiarum actione consecrata sunt; atque cibus hic apud nos Eucharistia nominatur. Hieronymus apud Histor. Baron, infra: Forma sanguinem suum in Calice vino, & aqua mixtis, ut alio purgetur a vitiis & a culpe, alio redimatur a penit. Hoc eodem modo loquuntur alii Patres: quare Card. Alanus lib. 1. de Eucharist. Alanus cap. 13. sic concludit: si existet aqua varia, & ab- ditas partes vini diffusa ficerent nibilominus vnum, non species, sed permissione; & totum illud, modo vnum pre- dominantem partem obtineret, converteretur in sanguinem Dominicum, idque certa fide tenendum est, vicinum que illud aliud cum in natura obscuritate positum sit, ignoretur. Fanet etiam Ianuen in Concordia cap. Ianuen 181. super illa verba, similiter in calice; vbi appro- bans sententiam de conuersione aquae cum vino in sanguinem, ait: Quae sententia etiam confitere potest, et si verum sit aquam vino permixtam non conuerteri in vnum. Quod idem affirmat Salmeron, tom. 9. tral. Salmeron 14. in Euangelia. Idem docuit Cano, quem referit Cano, Henricus lib. 8. de Eucharist. cap. 12. Alexander Pe- fantius in 3. p. quæst. 74. art. 8. disput. 2. Cardin. Tolent. Tolent. 2. summa cap. 25. §. rursum sive vinum, & proba- bilem censem Conimbricensis lib. 1. de generat. cap. Conimbr. 10. quæst. 1. art. 2. & 2. P. Aggid. Coninch. tom. 1. de sa- crament. quæst. 74. art. 8. vbi late, & eruditae hanc contouersiam complexus est. Eamdem tenet P. Ioan. Bapt. Scortia lib. 4. de sacrificio cap. 1. nn. 14. Scortia. P. Ioan. Præpositus in presenti quæst. 74. art. 1. dub. Præpositus unico, & alij multi Theologi Salmaticenses, & Ca- stellani: qui iam multis ab hinc annis eam docent, & in Italia non pauci, prefertim in hoc Romano Collegio, in quo à multis annis communis est Pro- fessoribus. Eam quoque peculiari opusculo tuerit Paulus Arefius Episcopus Dortonensis Layman. Layman in Theolog. Morali lib. 5. tract. 3. cap. 2. num. 9. & alij Laymen, quos refert Antoninus Diana part. 3. Resolut. Mo- ral. tract. 4. de sacrament. resolut. 49. Denique Cardin. Baronius tom. 12. Annal. vt omnino certainam eam Barciosi, supponit, nam anno 1188. refert Epistolam Gau- dii, qui litteris datis ad Cardinalem Episcopum Al- banensem Vicarium Pontificis, eam questionem denuo in Gallia ortam proponebat, vbi duas sententias retulit; alteram, quæ dicebat, aquam non conuerteri in sanguinem Christi, quia Patres comi- muniter pro materia huius sacramenti solum desi- gnant panem, & vinum, non vero aqua; alteram, quæ asserebat conuerteri, quia Patres supradicti adducti de vi- no, & aqua conuerteri dicunt. Subdit vero Baronius, responsum Episcopi Albanensis non inueniri, sed non potuisse aliud respondere, quam quod Ecclesia Romana semper credit, nimirum aquam simul, & vinum transubstantiari in sanguinem Christi. Imo infra anno 1192. contraria sententiam appella- lat hæresim illo saeculo exortam: vt mirum sit, aduersarios non solum voluisse, hoc clarissimum testi- monium explicare, sed Baronium pro sua stare sen- tentia. Dicunt enim, secundum illam sententiam ibi relata docuisse transitum aquae in sanguinem, quod prima negabat, non immediatum, sed media- tum, qualem Ecclesia Romana credebat. Quis non videat, hoc esse aperte contra historiam ibi adductam: nam cum Autores primæ sententiae obsercent suis aduersariis, duplimente tantum esse materiam Eucha- ristia, scilicet, panem, & vinum (quod idem argumen- tum nobis nunc oblicitur, qui contra nos op- nantur) ad hanc obiectiōnem Autores secundæ sententiae non responderunt, aquam conuerti prius in vinum, & per consequens non esse aliam mate- riā præter vinum; que solutio facilis esset si ipsi de conuersione solum mediata agerent; sed respon- derunt, materiam non esse solum vinum, sed vinum, cui

eui admixta esset aqua; & ponderant in Euangelio non dici, Christum accepisse vinum, sed calicem, vt virumque, quod ibi includebat, comprehendetur. Non ergo defendebant iij, quos Baronius approbat ut Catholicos, aquam mediate conuerteret in sanguinem, sed potius immediate. Itaque de Baronijs mente dubitari non potest, nisi velimus in media luce tenebras querere.

49. *Vnde accepte
ritur Patres
hunc modum
loquendi.*

Hunc communem modum sentiendi, & loquendi acceperunt Patres, tum ex facto, tum ex verbis Christi Domini, qui accipiens calicem, de toto illo poculo dixit: *Hic est sanguis meus;* que verba esto fortior in rigore potuerunt esse vera, etiam si solum vinum consecrare intendisset; ceterum ex circumstantiis adiunctis non potuerunt discipuli suspicari, quin de toto poculo loqueretur. Dum enim præmitteret, *Accipite, & bibite ex eo omnes;* non dubium, quod de toto illo loqueretur, quod bibendum tribuebat; sicut nec poterant suspicari corpus Christi contineri sub panis medulla, & non sub crusto, vel cortice, cum totum illum manducandum daret; ergo similiter ex verbis Christi non potuerunt discipuli colligere, sanguinem magis contineri sub speciebus vini, quam sub speciebus aquæ, cum ad vitriolum potum inuitaret.

Dices tempore, quo Christus dixit illa verba, iam aquam fuisse in vinum conuersam, & ideo potuisse de toto illo poculo dicere esse sanguinem suum. Sed contra, quia in primis hoc valde dubium est in Philosophia, an vinum possit in se conuertire substantiam aquæ, vt postea videbimus. Deinde, eto vinum habet hanc efficacitatem, non est tam men credibile, ex quo illo tempore, quod inter mixtionem, & verba intercessit, totam aquam conuersam fuisse in vinum, cum ad hoc requiritur motus localis, & successio temporis; præterit quod nec Euangelistæ, nec Patres vnuquam indicauerint, aquam adeò modicam fuisse, quin potius iuxta communem vñum vinum mixtum fuisse, & vñico continuo actu post mixtionem verba esse prolatæ. Sic enim habetur in liturgia D. Bafilej: *Similiter calicem vini nati è vite, postquam canaverunt, accepit, miscuitque aqua, gratias egit, dicens, &c. & in liturgia B. Iacobi Apostoli: Similiter postquam canavit, accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aqua, ac deficiens in co-
lum, ac ostendens tibi Deo Patri, gratias agens, sanctificans, benedicens, implens Spiritu sancto decidit nobis dicens: Hoc est, &c.* Ergo Christus Dominus non eo animo aquam appofuit, vt ante verba in vinum conuertetur; quod si id intendit cuius discipulos non id docuit, qui sane ex Christi facto id non potuerunt colligere, nec Ecclesia collegit, cum numquam de ha præconuersione aqua in vinum curauerit; imo tempore Concilij Triburiensi tercia aqua pars apponetur, & in aliis suis casibus statim post mixtionem conseretur, in quibus Suarez ipse faceret, aquam non posse conuerti in vinum. Debuisset ergo Ecclesia exemplum Christi imitari, ac si ipse noluit calicem consertere, donec aqua in vñum verba esset, curare etiam, vt ante consercationem certe fieret hac aqua conuersio: esset enim magna irreuerentia aliquam materiam extraneam non conserrandam in calice apponere, cum Christus non nisi materiam conserrandam apposuerit.

51. *Riu temp.
in interpr.
m ejus de
opere pra-
cepti.*

Fatentur aliqui ex aduersariis, necessariam esse non quidem ad valorem essentiale, sed necessitate præcepti, eius temporis interpositionem, quod satis sit ad aquam in vinum conuertendam: imo addunt, ideo Ecclesiam præcipere mixtionem fieri tempore oblationis, vt tantum intercedat temporis, quantum sufficit ad hoc, vt fieri vinum: alioquin, cur in-

quiunt non miscetur immediate ante consercationem? Hac solutio in multis peccare videtur: nam in *Rejicitur haec
solutio.*

habet rationes, præter consercationem aquæ in vinum, scilicet quod tunc offerri debet tota materia conseranda: quare sicut tunc etiam adjunguntur particulae conserrandæ pro communicatis, vt simul offerantur cum hostia, ita tunc debet misceri aqua, vt simul offeratur in calice. Deinde si illa temporis interpositio necessaria est de præcepto propter vietandum sacrilegium, ne maneat aqua in substancialia aquæ admixta sanguini Christi, sicut necesse est non apponere lac, vel mel in vino consermando: ergo in nullo prorsus casu liceret illud temporis interuallum omnino prætermittere: videmus autem, Ecclesiam in regulis Missalis Romani Sacerdoti præscribere, vt si proximè ante consercationem aduertit, non esse aquam in calice, ponat tunc eam, & conserret, nulla habita cura, quod intercedat tempus inter mixtionem, & consercationem. Item præscribit, quod si tempore communionis aduertit, non fuisse vinum conserratum, apponat tunc vinum cum aqua, & conserret, & statim lumen, & hoc universaliter, etiam si in priuato sacello celebreret, ubi facile esset tanto tempore expectare, quod sufficeret ad conuersionem aquæ in vinum; ergo vel debeamus dicere, Ecclesiam ibi hortari nos ad irreuerentiam illam, & sacrilegum contra præceptum supradictum parrandum; quod ipsis non admittent, vel negare debent, nec essentiam esse de necessitate præcepti illo tempore expsectare, vt fiat conuersio aquæ, & per consequens debemus concedere, aquam non eo animo admixtam fuisse à Christo, vt præconuertatur ante consercationem: nam si eo animo admiseretur, consurgeret omnino ea obligatio procurandi, ne maneret in substancialia aquæ sanguini admixta; in qua obligatione saltem sine grauissima necessitate non posset dispensari.

His ergo suppositis probari potest rursus assertio nostra ratione Theologica; quia materia Eucharistia est vinum, vt constat ex Florentino, & aliis, & per consequens omne illud poculum, quod simpliciter, & absolute in vñi hominum appellatur vinum, & potatur pro vino, est materia sufficiens consercationis calicis. Si autem attendamus ad vñualem potum vini, non minus dicitur simpliciter vinum, quod est modice lymphatum, quam merum vinum: ergo non solum merum vinum, sed etiam illud poculum, quod constat ex vino, & modica aqua, quod simpliciter appellatur vinum, est sufficiens materia consercationis: nam omnes istæ sunt partes illius poculi, quod simpliciter appellatur vñum vñuale. Hac eadem ratione vñit Gaufridus apud Baronium, ubi supra; qui cum sibi obiiceret aduersus conuersionem aquæ in sanguinem, quod Patres in duabus speciebus panis, & vini dixerint fieri consercationem, & non fecerint aqua mentionem, sic ait: *Ad quod respondetis eis, quod non conueuere homines mixturam vini, & aquæ aquam nuncupare, sed vinum.*

Confirmatur ad hominem hæc responsio, quia Concilia non solum exigunt pro materia consercationis vinum vñcumque, sed *vinum de vite,* vt constat ex Florentino in decreto Eugenij: illa autem aqua, quæ miscetur vino, etiam conuertatur in vñnum, non tamen est ipsa vinum de vite, neque ex vñi expressum, vt constat; sed vinum alio modo productum; ergo vel illa pars non erit materia consercationis; vel fatendum est ab omnibus, illam partem, licet secundum se non sit vinum de vite: protamen cum aliis componit illud totum esse partem T. 3 illius

52. *Probatur no-
stra sententia
ex ea quod
materia Eu-
charistia sibi
vñcum non
solum merum
sed lymphatum.*

53. *Conferatur
ex Concilij
qua exigunt
vinum de vite.*

illius poculi, quod per modum totius est vinum de vite, & ideo esse materiam partialem consecrationis modo a nobis explicando. Eadem ergo ratione nos dicimus, licet illa pars secundum se non sit vinum, illud tamen totum esse vinum, & ideo totum illud secundum omnes partes consecrati, licet singulæ partes scorsim non possint.

54.
Confirmatur
ratione philo-
sophica.

Denique confirmari potest assertio ratione etiam Philosophica: quia philosophice loquendo (ut supra insinuauit) non videtur credibile, aquam posse tam citius in naturam veri vini substantialiter transmutari. Vinum enim, licet non sit substantia viuens, est tamen succus substantia viuentis elaboratus intra vuam per virtutem nutritiuam, sicut sanguis elaboratur in ictore animalis: quare sicut sanguis separatus non habet virtutem ad transmutandam substantialiter in similem sanguinem aliquam guttam aqua, quae illi miscetur, sic nec vinum praefertim separatum ab uia habet virtutum ad producendam formam substancialiem vini in materia aqua sibi admixta.

55.
Cum constet
experiencia
aqua posse
separari à
vino, certum
est non esse in
vium conser-
vans.

Accedit experientia plurium Philosophorum do- centium, aqua posse postea naturali artificio à vino separari. Nec obstat dicere, illam non esse aquam, sed quedam humorum aqueum: nam si ille humor aqueus, qui secundum se vere non est vinum, erat consecratus cum aliis vini partibus; ergo similiter aqua licet non sit secundum se vinum, poterit tamē cum aliis vini partibus admixta consecrari, cum non sit maior difficultas de aqua, quam de illo humore aquo. Vide Paulum Aretium lib. i. de Generat.

Deinde non
videtur vi-
num posse co-
nuertere omnes
aqua partes,

6.10. q. 52. sed. 1. vbi late probat, aquam numquam converti naturaliter in substantiam vini. Adde, licet vinum haberet eam vim convertendi aquam in suam naturam, non tamen posse omnes aqua partes convertere. Nam ignis quantumvis habeat adiuuissimam potentiam, non tamen omnes partes ligni, vel stupor convertit in ignem, nec homo omnes partes alimenti, quia crassiores, vel subtiliores per excrementa eicit; cum ergo non omnes aqua partes habeant crassitudinem requiritam ad formam vini, ne cessè esset, aliquas saltem particulas remanere, quae formam vini non possint inducere; de quibus esset eadem difficultas, si maneat sub forma aqua, vel convertantur in sanguinem Christi.

Fit ergo satius credibile ex his omnibus, aquam, licet maneat vino admixta, consecrari, & converti Christi sanguinem, cum non sit credibile, Christus dominum aquam, quam miscuit, reliquisse in calice in substantia aqua admixtam suo sanguini, ut supra probatum est, praefertim cum pro contraria opinione vix afteratur aliquid ab iis Auctoribus, quod contra eorum sententiam non habeat ferè similem difficultatem, ut ex supra dictis constat: & ex argumentorum solutionibus amplius constabit.

56.
Constat ergo
ex his aquam
immediate
in sanguinem
converti.

SECTIO IV.

Argumenta contra nostram sententiam, & eorum solutiones.

57.
Prima obie-
ctio.

Primo obiicit P. Vasquez, quod aqua vino admixta diuiditur in tenuissimas partes, & per omnes vini particulas insinuat; quare mirum est, quod adeo exigua aqua particula possit diu resistere vini efficacitati, & actiuitati, & non statim in vimum transeat.

Responso p. Vasquez, ceterum ad hanc objectionem patet solutio ex dictis, cum ea sit natura vini, ut non nisi à potentia nutritiva sua possit produci. Quid? quod aliquando vinum est adeo débilis, & pars aqua possit esse

non adeo modica, ut tam breui tempore ante consecrationem converteretur in vinum, in quo casu posset procedere nostra quæstio.

Obicit secundo Aristotelem i. de generat. cap. vii; vbi ait, guttam vini mille aquæ amphoris mixtam perdere naturam vini; quod idem est contra de gutta ratiōne. Obicitur p. Vasquez, quod idem est contra de gutta ratiōne. Sed negatur paritas propter rationem positam, quod vinum non nisi à virtute nutritiva possit produci; & licet possit, non tamen tam citius, ut nunquam ante verba consecrationis non sit iam conuersa in vinum. Adde, ipsum Aristotelem videri exp̄s negasse, posse aquam conuerti physice in vinum, ibid. c. 5. & Plinius certum est ita sensisse lib. 15. naturalis hist. c. 35. Sed de mente Aristotelis vide Coninch vbi supra.

Tertio obicitur Catechismus Pij V. vbi eius Autores agentes de materia Eucharistiae dicunt Ecclesiasticorum sententiam esse, aquam conuerti in vinum ante consecrationem. Respondeatur, vel p. Theologos illos habuisse eam sententiam, sicut alii plures tenent, quod non negamus, vel loqui sunt de conversione late sumpta quod denominatio nitionem vini prædominantur in illo composto.

Quarto obiiciunt, quia si aqua ea intentione ap- posita fuit à Christo Domino, ut conuertetur in sanguinem, ergo est materia necessaria consecratio- nis; ergo sine aqua non stabit consecratio, sicut nec sine vino, cum virumque à quod immediate conuertatur. Respondeatur facile, materiam necessariam esse vinum viuale, prout abstractum est in vino mero, vel modice temperato; & ideo sine aqua valet consecratio, non sine vino. Ex quo disoluuntur facile obiecta illationes, quibus conuant impugnare no- stram sententiam: & est exemplum manifestum in fermento, vel in sale. Si enim panis fiat cum sale, vel fermento, prout visualiter fit, non dubium quin illa etiam sint partialis materia consecrationis: sunt enim partes panis visualis preseindens à fermento, & azymo à solito, & non solito: sic etiam materia necessaria fuit vinum viuale, abstractum à puro, & modice lymphato.

Obiiciunt quinto, quia illa sola est materia huius sacramenti, ad cuius conuersionem accepert potestatem Apostoli, sed Christus non dedit eis potestatem conuertendi aquam in sanguinem; ergo ea non est materia: probant minorem, quia Christus non præcepit apponi aquam; ergo non dedit potestatem ad conuertendam aquam. Respondeo, hanc ultimam consequentiam nullam omnino esse, sicut si dicere: Christus non præcepit consecratio vinum album; ergo non dedit potestatem conuertendi vinum album in sanguinem. Dedit sane Christus potestatem conuertendi vinum album, vel rubrum, item vinum putum, vel modice lymphatum: neutrū tamen determinata præcepit, sed alterum sub disolucione.

Sexto argumentantur ex verbis Concilij Florentini, vbi dicitur materiam Eucharistiae esse vi- num de vite, cui modicissima aqua misceri debet: ergo condistinguit aquam à materia sacramenti; dicit enim materiam esse vinum, & hanc misceri debet aquam. Respondeo, ino includit aquam in materia, dicit enim materiam esse vinum, cui aqua admixta sit, vt vitur tamen illa distinctione, vt indicet, aquam non esse de necessitate sacramenti, sed præcepti; ideo expressi mixtionem aquæ per verbum debet, vt si dicas, apud Græcos materia Eucharistiae est pa- nis, cui fermentum misceri debet, non ideo negas, fermentum transire cum pane in corpus Christi, sed indicas, non esse materiam necessariam essentialiter, sed solum de præcepto inter Græcos.

Septimo

63. Septimo obiciunt Trident. *Jeff. 13. cap. 2.* vbi dicitur substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, quod de substantia aquæ non dicitur; ergo sola substantia vini conuertitur, & non aqua. Respondeatur, detur facile, in primis argumentum illud esse negativum: ad intentum enim Concilij satis erat, substantiam vini conuerti in sanguinem Christi, praescindendo pro tunc à substantia aquæ, de qua non erat controuerteria cum Hæreticis. Ex eo igitur, quod damnat negantes, vinum conuerti, non damnat affirmantes, aquam etiam conuerti; damnaret enim Patres supra citatos, qui expressis verbis dicunt, aquam conuerti in sanguinem. Deinde dico, *vini* nomine intelligi ea, qua ingrediuntur ad componendum *vini* *vitrum* in ratione vini compostrum est proprie vitrum *vitrum*; quare partes omnes, quæ illud componunt, veniunt appellatione *vini*, non ut *scorfi* sumptæ, sed ut componunt illud poculum, quod est vitrum. Adverte tamen, in hac solutione nos non dicere, aquam idem posse consecrari, quia per admixtioneum vino participat vini accidentia; & facta est quasi denominatiæ vitrum quoad apparentiam, prout videntur dicere aliqui ex auctoribus nostræ sententiaz: hoc enim non esset consecrare vitrum verum, sed vitrum apparenz, seu denominatiæ, materia autem debet esse verum vitrum. Sed dicimus, poculum illud, quod resultet ex vino mero, & modica aqua, esse verum vitrum; & ad quod propriæ significandæ impositum est nomen *vini*; nam iuxta hominum vitrum nomen *vini* tam propriæ significat compostrum illud, quam vitrum purum; ad quod non requiritur, singulas partes illius compostrum esse vitrum; sicut nec singula partes christiæ sunt christiæ; nam balsamum non est christiæ, sed pars christiæ: ita illa modica aqua non est vitrum; etiam prout coniuncta vino, sed pars vini, quod sufficit, ut possit partialiter consecrari, seu esse pars materiae consecrandæ. Quod autem non solun vitrum purum, sed etiam compostrum ex vino, & modica aqua dicatur vitrum, constat ex communi modo loquendi, ino ex Scriptura ipsa Sap. 9. *Comedit panem meum, & bibite vitrum, quod miseri vobis.* Ecce mixtum ex vitroque appellat vitrum; ad illud enim mixtum potandum inuitat. Si ergo substantia illius mixti conuertitur in sanguinem, vere dicitur substantia vini conuerti, licet illud compostrum particliter ex modica aqua componatur.

64. Habetus exemplum aptum ad hoc declarandum in hoc ipso sacramento: nam materia illius est etiam panis triticæ; & quidem si massa fieret ex solo furfure, non esset materia consecrationis; quia ille non est panis humanus, sed alius diuersus ad canes, vel equos alendos: si tamen panis fiat ex farina communii non defacata à furfure, erit materia consecrationis, non solun quoad partes farinæ purioris, sed quoad omnes partes; quia licet in eo compostrum aliquæ sint partes, quæ scorfi non possent consecrari, scilicet illæ que pertinent ad furfures; sed tamen compostrum ex vitroque partæ, tamquam ex intrice ipsum constitutæ in ratione talis panis; & ideo totum illum compostrum possit adæquate consecrari. Ecce nomen *panis* propriæ significat & panem ex farina pura, & purgata, & proprie etiam significat panem ex farina non pura, sed admixta furfuri; & licet massa furfarea scorfi non sit materia consecrationis, admixta tamen farina est materia consecrationis, admixta aqua adæquate, & nullo modo sub specie vini.

Ecclesiæ farinæ
nam sit p.
ut sit tamen
panis.

pura componit panem *vitrum*, non defacatum, & purum, sed tamen panem humanum, & communem, quem qui comedit, dicitur comedere panem. Vides exemplum simile in omnibus: nam sicut est panis defacatus, & panis deterior; sed tamen uterque est panis simpliciter: ita est vitrum purum, & vitrum mixtum, sed tamen utrumque est vitrum simpliciter, & sicut furfures scorfi non sunt materia, sunt tamen partialiter, quatenus componunt panem vulgarem cum farina pura; ita aqua scorfi non est materia, est tamen partialiter, quatenus cum vino puro componit vitrum vulgare, & mixtum; & sicut farina est materia necessaria ex institutione Christi, furfures vero non sunt necessarij, possunt tamen partialiter consecrari, si miscentur cum farina pura: ita vitrum est materia necessaria, aqua vero licet non sit necessaria, potest tamen partialiter consecrari, si miscentur cum vino puro. Non ergo valet hoc argumentum: furfures non sunt panis, sed materia valida debet esse panis; ergo pars illa furfure non consecratur. Sic etiam non valet: materia debet esse vitrum; aqua non est vitrum; ergo pars illa aqua non consecratur; quia licet furfures, & aqua non sint materia totalis, sunt tamen partialis, quatenus cum farina, vel vino puro possunt compone-
Applicatio exemplum.

65.
Instantia.

Respondet etiam potest dupliciter iuxta duplēm solutionem. Si enim velis Concilium *vini* nomine intelligere vitrum, prout conditetur ab aqua, & eam non includit, tunc dicendum est, Concilium de illo vino, quod dixit, conuerti in sanguinem Christi, dicere consequenter non manere, nisi quoad species, ita ut particula, *dumtaxat*, edat eum sensum, eius vini de quo loquitur, manere dumtaxat species, & non aliud: de aqua vero iuxta eam explicationem non loquitur, & per consequens nec affirmat, nec negat. Si vero iuxta secundam solutionem dicas verius, *vini* nomine intelligi poculum illud, prout abstractum à vino puro, & vino mixto, tunc particula, *dumtaxat*, vniuersalior est; significat enim non manere, nisi species vini, per quod non excluduntur species aquæ; quia species aquæ sunt partialiter species vini illius mixti, quod proprie est vitrum humanum; sicut manent etiam species furfures in hostia; quia licet Concilium etiam dicat, manere dumtaxat species panis, & massa ex solo furfure vere non sit panis, sed tamen illa massa componit cum farina panem vulgarem, & imperfectum, qui proprie est panis, & ita species furfure sunt partialiter species panis.

Difficilior obicit potest ex eodem Trident, ibid. *Can. 3. vbi si ait: Si quis negaverit in Eucharistia sacramentum sub unaquaque specie, & sub singulis cunctis que specie partibus, separatione facta, totum Christum ieiatio. conc. Trid. Difficilior ob.*
contineri, anathema sit. Ex quibus verbis sic argumenter: Post consecrationem manet totus Christus sub singulis partibus consecratis, ergo & sub particulis aquæ; ergo etiam illæ particulae aquæ separantur ab aliis partibus, continebunt sanguinem Christi, quia iuxta Tridentinum partes specierum non admittunt consecrationem per separationem ab aliis. Consequens autem est absurdum; nam tunc continetur Christus sub specie aquæ adæquate, & nullo modo sub specie vini.

Respondeo, in predicto casu non manere Christum sub specie aquæ separata, sed simul ac separatur. *Responso.*

ratur à speciebus vini, recuperare formam substantialem aquæ. Nam licet *Ægid.* *Coninck loco citato*, n. 191. paret oppositum posse satis probabiliter defendi, vere tamen videtur contra Concilia definitia, materiam Eucharistiae esse vinum, & sanguinem esse sub accidentibus vini, tunc autem non esset sub

Quando post accidentibus vini. Nec obstant verba Tridentini, *separati opem non remaneant species panis, non remaneat etiam sub illis corpus.*

Nec obstant verba Tridentini, *separati opem non remaneant species panis, non remaneat etiam sub illis corpus.* Quando post separationem partium non admittitur Christi presentia sub singulis, ceterum quando per separationem partes deperdunt simul aliquid requisitum ad hoc, ut sint species panis, vel vini, non dubium, quin non maneat Christus sub illis partibus separatis. Quod eriam in speciebus panis suo modo locum habet: componitur enim panis ex farina etiam, & aqua; licet plures aquæ partes exhalentur calore ignis; aliquibus tamen videtur probabile, remaneant alias cum farina admixtas; de quibus ratiuncula certum est quod si aliquo artificio separantur, non comparebunt corpus Christi, quia iam non esset panis, nec pars panis. Quod idem dicendum est de particula illa massæ, que facta fuit ex furfure admixta; nam si separaretur ab aliis particulis, iam maneret ex solo furfure, & per consequens non esset panis iuxta supra dicta; ac per consequens non posset retinere consecrationem. Similiter ergo species aquæ separatae non continebunt sanguinem Christi; quia per separationem deperdunt esse species vini; & in hoc differunt a speciebus vini, quod partes specierum vini etiam separatae retinent sanguinem Christi, quia ut sint vinum partiale, non dependent ab unione cum partibus vini; vero aquæ partes dependent ab unione cum partibus vini ut sint vinum partiale, scilicet pars vini visualis, & ideo ablata unione amittunt consecrationem, quia illa non est mera separatio, sed destrucción etiam composta requirita ad materiam consecrationis.

Denique obicitur auctoritas S.Thom. qui nostra sententia videtur opponi. Fatoe ingenuus S.Thom. in hoc puncto obscure loquitur, & non satis de eius mente posse constare. Nam in 4. d. 11. q. 2. art. 4. q. 1. videtur omnino supponere conuersiōnem aquæ in vinum, ut aqua transeat in sanguinem Christi: sed tamen alibi videtur pro nobis facere, nam in primis in presenti q. 74. art. 6. in arg. *sed contra*, clare docet auctoritate Alex. Papæ, in sacrificio offerri vinum aqua permixtū. Rursum, & clarus fuerit *eadem quaest.* art. 3. ubi cum in 3. argumento obicitur sibi contra materiam panis, quia vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat; ergo non est solus panis triticea materia Eucharistiae: Respondebat, quod modica permixtio non variat species; quia id, quod est modicum, quodammodo absimilitur à plurimo, & ideo, si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit inde fieri panis confecibilis. Ecce S.Thomas dicit, totum illud, quod resultat ex multa farina triticea, & modica hordeacea, esse panem triticeum, & posse consecrari: ergo similiter totum, quod resultat ex multo vino, & modica aqua, est vinum consecrabile.

Dicunt, S.Thomas id dicere, quia censuit, partem illam hordeaceam conuertere substantialiter in farinam triticeam per admixtionem ad farinam triticeam. Sed contra, quia in primis id per se apparent incredibile, quod farina triticea possit conuertere hordeum in triticum; sicut si dices, puluerem argenteum conuertere in aureum per admixtionem cum auro. Deinde est contra mentem S.Thomæ, qui non dixit modicam illam partem conuertere absolutè in naturam alterius, sed caute dixit, *quodammodo*

absumi à maiore parte. Sane illa particula *quodammodo*, satis aperte significat, non loqui S.Thomam de conuersione propria physica, sed mortali, quia totum illud propter partem tritici prædominantem, humano modo est panis triticeus; & cùm materia confectionis sit panis triticeus humanus, hinc est, totum illum panem esse materiam; quod idem de vino videtur con sequenter dicendum, etiam aqua non conuertatur in naturam vini. Adeo ipsum S.Thomas art. 8. in corpore supponere pro certo, aquam numquam remanere, in forma aquæ post consecrationem; quod probat ex Patribus, & ex eo, quod totum, quod est in calice, adoratur. Si autem necessaria esset præconversio aquæ in vinum, aliquid maneret aqua post consecrationem admixta sanguini, ut ipsi aduersarij in aliquibus casibus facentur, quia aliquando non potest conuerti in vnum: Ergo S.Thomas non loquitur de conuersione aquæ in naturam physicam vni, sed de conuersione illa humana, quia aqua fit pars illius compliciti humani, quod vere dicitur vinum: & quia haec semper datur, ideo merito docet, numquam manere aquam post consecrationem in calice. Vides ad minus esse satis dubiam mentem S.Thomæ, an scilicet in aliis locis, quando dicit, conuerti aquam in vnum, loquatur de conuersione illa physica, quam Thomiste volunt, an de alia. Certe ad minus negari non potest quin clariora sint verba sanctorum Patrum pro nostra sententia, quam verba S.Thomæ pro opposita.

Ex dictis in hac sectione obiter colligitur, quid dicendum sit de grano hordeaco, admixto grani tritici, an sub illis particulis admixtis sit corpus Christi. Affirmandum enim videtur cum S.Thoma ubi supra, & probari potest ratione ibi insinuata, quia scilicet non videtur *panis visualis* nomine significari cibum solum ex mera farina tritici constanter, sed cibum etiam eum, quem communit comedunt homines; qui sane non semper fit ita ex mero tritico, ut non sit admixtum saepe grani hordei, & similibus; & per consequens nomen *panis*, videtur impotuisse esse ad illud totum significandum, quod fit ex illa farina: quare licet particula ex hordeo separata non posset consecrari, coniuncta tamen posset, sicut de aqua dictum est, quia ut licet pars panis visualis.

SECTIO V.

Dubium incident, an gutta aquæ in calice missa post inchoata verba consecrationis conuertetur in sanguinem Christi.

Ex supradictis infertur, quid dicendum sit ad illam questionem, quam obiter attigit P.Valquez infra disput. 201. n. 4. Si gutta aquæ, dimidiatis iam verbis consecrationis, conuertetur in vinum, an maneret consecrata? Vbi ipse responderet affirmativè. Quam sententiam amplectitur etiam Nugus in presenti quaest. 74. art. 8. in fine; quia cum intentio ministri sit religiosa, referatur ad instantis, in quo fit consecratio; tunc autem illa est iam materia praesens, & sufficiens.

Contraria sententiam docet Suarez in presenti d. disp. 45. scilicet 4. in fine; & quidem magis con sequenter ad sua principia: nam si aqua non potest conuerti immediate in sanguinem Christi, nisi prius conuertatur substantialiter in vinum, ut supponunt etiam Valquez & Nugus, con sequens est, aquam non esse materiam legitimam, & validam consecrationis, quamdiu conuerta non est;

non

non potest ergo converti in sanguinem Christi, nisi ab initio prolationis forma conuersa iam esset in vinum: nam tota forma debet proferri super materiam praesentem: non erat autem materia praesens, quando prolatum fuit pars formae; quia tunc illa non erat materia, cum non esset vinum, sed aqua, quae per se non est materia etiam partialis; ergo non fuit prolatum tota forma supra illam partem materiae, & per consequens non potuit consecrari. Sicut si post prolatum partem formae fiat praesens materia, quae prius non erat praesens, non consecrabitur.

73. Respondet Nugus, in illo casu materialis esse ab initio moraliter praesentem; quia, suppositis dispositionibus, quas habet, & successiue accipit, praesens erit in minime temporis morula, & iuxta Aristotelem, quod parum distat, nihil distare videtur. Sed contra; ergo etiam si calix ipse non esset praesens ab initio, & fieret praesens in medio prolationis formae, consecraretur vinum in ipso contentum.

74. Respondet negando sequelam; quia tunc esset per accidens, quod materia fiat praesens in illo breuissimo tempore; in nostro autem casu, suppositis dispositionibus, quae ex natura rei ordinant conuersionem ad illud instant, est per se, quod fiat statim praesens. Sed contra; quia si hostia ex alto prolecta per motum localem ad meum conspectum descendenter, non minus per se sequitur praeferentia hostiae intra breuissimum tempus ex vi illius impulsus, & illius motus, quam sequatur per se productio vini in altero casu; ergo posset etiam dici moraliter praesens, & valide consecrari. Deinde quod per se, vel per accidens futura sit praesens, parum refert, si re vera nondum est praesens; alioquin si nondum sit conuertita aqua in vinum in ultimo instanti prolationis, & statim conuertenda esset, sufficeret, quia illa conuertio per se citissime fieri, & quod parum distat, nihil distare videtur; quare habebit etiam praeferentiam moralem sufficientem.

75. P. Vasquez loco citato alteri sententiam illam defendit; quia nimis Proponem, hic, demonstrat quidem sanguinem Christi praesentem, non praesentem, quando illud Pronomen profertur, sed in praesentem in fine prolationis. Cum ergo fangus Christi in fine prolationis praesens sit sub illis speciebus, parum refert, quod illae species ab initio fuerint aquae, vel vini; nam illud, hic, non demonstrat vinum, sed sanguinem contentum sub illis speciebus. Vnde consequenter infert: si a principio prolationis totus calix esset plenus aqua, & ante finem prolationis illa aqua conuertetur miraculo in vinum, conuertendum fore etiam in sanguinem Christi; quia de illis accidentibus verè enunciaretur, quod in fine prolationis sub illis contineretur fangus Christi.

76. Hac doctrina difficultas est; nam ex ea sequitur, quod si ab initio prolationis fuissent miraculo ilia accidentia vini absque illa substantia, & ante finita verba ponetur ibi substantia vini, verè fieret consecratio, licet non fuissent prolati omnia verba super aliquam substantiam. Probatur sequela; quia tunc etiam verificari possent verba, cum illa solum significant praeferentiam sanguinis Christi sub illis accidentibus in fine prolationis, ad quod non requiritur, substantiam vini, vel aliquam aliam fuisse sub illis, quando proferebatur by hic. Consequens autem videtur satis absurdum; quia si id concedatur, non apparet cur negandum sit, quod possit etiam valide consecrari aqua, quae per totū tempus procedens esset aqua mixta vino, à quo illo tempore paulatim disponeretur ad conuersionem in vinum, & in ultimo instanti prolationis verborū con-

uertenda esset naturaliter in vinum, atque adeo iam tunc essent accidentia vini, & exigent formā vini. Sequela probatur, quia tunc etiam verificantur verba, quae sub illis accidentibus esset sanguis Christi in ultimo instanti prolationis, in quo iam etiam essent accidentia vini. Consequens autem Aduersarij non admittunt; quia iam tunc daretur consecratio absque conuersione substantiae vini in sanguinem Christi, quod est contra Concilium Tridentinum, & aqua conuertetur immediate in sanguinem Christi, quod est contra aduersarios. Fatendum ergo est, requiri pro tota prolatione verborum praesentiam non solum illorum accidentium, sed vini, vel materie aptæ ad consecrationem.

Vnde summi potest ratio à simili aliorum sacramentorum; nam in Baptismo, Confirmatione, Ordine, &c. requirunt, quod pro tota prolatione verborum sit praesens subiectum, quod per illam formam sanctificatur & benedicatur. Si enim parvulus baptizandus nondum esset praesens, quando incipit proferri forma, fieret tamen praesens; & ablueretur ante finem formae, Baptismus non esset validus; quod idem esset in Confirmatione, Ordine, &c. Et quidem hoc non prouenit ex eo solum, quod forma Baptismi, Confirmationis, &c. sint verba directa ad illum, cui sacramentum confertur: Baptizate, Signote, Absoluo te, &c. atque ideo debet esse praesens persona, ad quam diriguntur. Hoc, inquam, non satisfacit; quia illa formæ possunt proferri alio modo, propter proferuntur à Gracis; Baptizatur seruus Christi, &c. Diuina gratia promovet hunc in Presbyterum, &c. in quo calu reddenda est alia ratio, & dicendum, requiri praesentiam subiecti pro tota prolatione, quia, ut diximus, agentes de sacramentis in genere, illæ sunt benedictiones, & consecrationes, quibus subiectum benedicatur, & consecratur Deo; benedictiones autem, & consecrationes exhibentur super rem praesentem. Cum ergo verba consecrationis Eucharistiae sint benedictiones, & consecratio materiae, prout omnes Parres loquuntur, requirunt praesentem ab initio materialis consecrandam. Vnde si ab initio Debet materiam esset aqua sola in calice, licet ante finem verborum via esse præconuerteretur diuinus in vinum, non consecratio sensum cū benedicatur, an nisi per illam conseruatur, quia illud vinum non fuit praesens, sed alia materia incapax, & inepta ad consecrationem. Sicut si initio prolationis forma Baptismi esset praesens homo mortuus, & ante finem verborum revivisceret, & ablueretur, non esset baptizatus, quia ab initio non erat subiectum capax illius consecrationis, & benedictionis, que super ipsum proferebatur. Hinc autem consequenter infert idem dicendum, quando ab initio esset aliiquid aquæ mixtum cum vino, & ante finem verborum conuertetur in vinum: nam si aqua non potest conuerti immediate in sanguinem Christi, aqua etiam mixta vino est materia incapax; atque adeo in sententia illa consequenter dicendum est, aquam debere esse præconuerfam in vinum toto tempore, quo proferuntur verba.

77. Confirmatur, quia si aqua, quando proferri incipiunt verba, non solum non sit conuersa in vinum, sed nec mixta vino, immo in alio calice seorsim à vino, & dum verba proferuntur, infunderetur in vinum, misceretur, & conuertetur in vinum, ita ut quando absoluuntur verba, iam esset mixta vino, & conuersa in vinum, adhuc non potest dici, quod possit Sacerdos velle consecrare ab initio contentum in vitroque calice praesenti, nempe & vinum, & aquam seorsim in suo calice positam, quæ miscenda erat vino post incepta verba consecrationis. Quia sicut non potest consecrare Sacerdos farinam,

78. Confirmatur, quia a parte

& aquam sacerdotis positas, ex quibus non est factus panis, etiamsi ex ipsis fiat panis, antequam absolvantur verba consecrationis: quia nimis farina sacerdotis non est materia consecrabilis: sic nec potest consecrare aquam sacerdotis positam à vino, licet ante absolute verba misceatur cum vino: tam incapax enim materia consecrationis calicis est aqua pura, quam farina pura absque aqua in ordine ad consecrationem hostie; ergo eodem modo, licet aqua sit mixta vino, si tamen non sit conuersa in vinum usque ad medium prolationem verborum, non consecrabit iuxta illam sententiam; quia ab eis Auctoribus aque incapax materia consecrationis censetur aqua non conuersa in vinum, & aqua non mixta vino, ut vidimus.

79.
Alia ratio
desumitur ex
ratione sacri-
ficii.

Bellarmino.
Suarez.

Addere possumus aliam rationem desumptam ex ratione sacrificij, quam consecratio huius sacramenti habet, in quo res oblati non solum est Christus Dominus sub speciebus, sed etiam aliquo modo substantia panis & vini, ut ex sanctis Patribus probant Cardini Bellarm. tom. 2. lib. 1. de Misa cap. 17. & Suarez infra disp. 75. sect. 1. conclusione ultima; & nos dicemus infra, agentes de hoc sacrificio. Offerunt autem & immolant panis, & vinum potissimum, quatenus per consecrationem destruitur in honorem Dei, quod non aliter facit Sacerdos, quam per verba consecrationis. Res autem, que offerunt, & sacrificatur, debet presupponi illi oblationi; nec solum debet esse praesens, sed multo magis existens. Cum ergo aqua in sententia contraria non sit materia apta etiam partialis huius oblationis, & sacrificij, sed solum vinum; consequens est, ut aqua debat esse vinum, antequam sacerdos eam offerat per verba consecrationis; non enim potest incipere offerri, & immolari res non solum existentes, ut constat inductione omnium sacrificiorum.

80.
Ex his con-
stat responso
ad funda-
mentum P.
Vasquez.

Ex quibus constat iam responsio ad fundamentum P. Vasquez sumptum ex eo, quod verba satis bene verificantur, si pro ultimo instanti prolationis, pro quo solo demonstrant Christi sanguinem praesentem, possint conuertere vinum iam tunc ex aqua factum, in sanguinem. Ad hoc, inquam, responderem, licet praeceps ratione veritatis verborum id sufficeret, non tamen, attenta institutione huius sacramenti, ex vi cuius sacerdos non potest designare accidentia, que non sunt sensibiliter species vini, nec potest uti verbis, nisi ad consecrandam materiam sibi praesentem, & capacem consecrationis, qualis non est aqua, que sanctificari, & benedici sacramentaliter non potest per verba consecratoria; nec denique potest exercere actionem sacrificandi, qualis est loquutio illa sacramentalis, nisi circa hostiam praesentem, qualis non est aqua, que in illa sententia non est materia huius sacrificii.

81.
Quomodo di-
cendum sit in
nostra sen-
tentia.

Hæc omnia, ut dixi, procedunt in illa sententia negante, aquam non preconuersam in vinum posse conuerti immediate in Christi sanguinem. In nostra vero sententia alter dicendum est: concedimus enim si aqua ante initium prolationis verborum mixta fuit vino, licet non fuerit iam conuersa, & licet in dimidio prolationis verborum conuertetur, adhuc consecrari, & conuerti in Christi sanguinem: cum enim tam sub speciebus aqua mixta vino, quam sub speciebus vini facta iam ex aqua, sit materia apta saltem partialis, parum refert, quod non sit conuersa in vinum usque ad dimidium prolationis verborum. Sicut si vinum album esset mixtum cum rubro, & rubrum, quia robustius esset, ageret album, & conuertetur aliquas eius partes in suam speciem, illa quidem partes, etiam in dimidio prolationis verborum conuertetur in aliam

speciem vini, adhuc omnes in fine prolationis conuerterentur in sanguinem Christi; quia tam sub forma vini albi, quam sub forma rubri erat materia capax consecrationis, & oblationis.

Dicit aliquis: Si aqua mixta vino toto tempore prolationis verborum retinet formam substantiam aquæ, & in ultimo instanti prolationis deberet tunc perdere formam aquæ, & conuerti substantia liter in vinum, non videtur posse in eo instanti conuerti in sanguinem Christi, licet ab initio fuerit materia capax consecrationis: quia nimis, si in eo instanti sanguis Christi ponatur sub illis accidentibus, non ponetur per conuersionem vini in ipsum, cum numquam fuerit forma vini sub illis speciebus; non potest autem conuerti in aliud substantia qua numquam fuit. Sed neque ponetur sanguis per conuersionem substantiae aquæ in ipsum; quia aqua iam deserat ex defectu dispositionis requirita ad eius conservationem: restat ergo in nostra sententia eadem difficultas, quomodo scilicet maneat ibi post consecrationem aliqua alia substantia ex eo, quod non fuerit præconuersa aqua in vinum ante finem prolationis verborum.

Respondeo, idem argumentum fieri posse in causa supra positio quando vinum rubrum, v.g. conuertetur in suam substantiam alias partes debiliores vini albi mixti: nam si conuertio illa fieri deberet in ultimo instanti prolationis verborum, qui potest eodem modo, si sanguis Christi ponatur tunc sub illis speciebus, per cuius substantias conuersio non id fieret: an per conuersionem substantiae vini rubri, que tamen nunquam fuit sub illis accidentibus; an per conuersionem substantiae vini albi, que iam deserat per defectum dispositionis requirita ad eius conservationem: quidquid in illo casu dicatur, dici poterit in nostro. Si vero negetur, vnum vinum conuertere posse aliud substantialiter in se, facilius negari potest, quod aqua conuertatur substantialiter in vinum extra vuam, ut vidimus in superioribus.

Dato tamen, quod illa conuertio substantialis possibilis sit, respondendum est, in casu proposito sanguinem Christi ponendum sub illis speciebus in ultimo instanti vel termino prolationis verborum, & tunc poni quidem per conuersionem substantiae aquæ, que immediate ante præcessit sub illis accidentibus, in sanguinem Christi: ad hoc enim substantia aliqua conuerti dicatur in aliam, non est opus, quod illa, qua conuertitur, sit tunc, quando conuertitur; si repugnat, tunc esse; quia quod conuertitur, definit esse tunc, quando conuertitur in aliud; sed requiritur, quod immediate antea fuerit; & tunc primo non sit, quando in aliud conuertitur. Cum ergo substantia aquæ fuit sub illis accidentibus toto tempore præcedenti, & in illo ultimo instanti incipiat non esse, bene poterit dici, conuerti in Christi sanguinem; quia conuerti in illum, est definire in illum, hoc est, definere, succedente illo alio sub eisdem accidentibus in eodem munere substanti, ut infa videbimus; quod rotum verificatur de substantia aquæ, que definit in Christi sanguinem, id est, definit, succedente sibi sanguine Christi sub eisdem accidentibus in munere substanti, ergo vere conuertetur aqua in sanguinem Christi.

Nec obstat, quod forma aquæ iam prius intelligatur defuisse ex defectu suarum dispositionum: non enim intelligitur defuisse prius tempore, sed in eodem instanti primo definit; & licet definit ex defectu dispositionum, non tamen sine ordine ad aliquam substantiam, que succedit loco ipsius sub eisdem

eisdem accidentibus; quod sufficit, ut dicatur desinente in illam aliam substantiam, & conuersti in illam. Nam etiam tunc introduceretur forma vini sub illis accidentibus, posset adhuc concepi prius forma aquæ definere ex defectu suarum dispositionum, qui defectus est aliquomodo independens ab introductione formæ vini, non tamen sine ordine ad illam; & ideo diceretur forma aquæ conuersti in formam vini, hoc est, definere cum ordine ad introductionem formæ vini: sic in nostro casu diceretur aqua definire in sanguinem Christi, hoc est, definire immediate ex defectu suarum dispositionum, & introductione accidentium contrariorum; que defitio ex se habet connexionem, & ordinem ad introductionem alterius substantiæ sub eisdem accidentibus in eodem munere; quod sufficit, ut dicatur aqua definire, & conuersti in illam substantiam succedentem. Adde, licet forma substantialis aquæ definat ex defectu suarum dispositionum, materiam tamen primam aquæ non definire ex defectu dispositionum, sed propter introductionem sanguinis Christi sub illis accidentibus, vt infra videbimus; cum autem illa non fuerit vñquam materia vini, sed aquæ, fit ut ex hoc etiam capite non vñnum, sed aqua diceretur tunc conuersti in sanguinem Christi.

86. Restat tamen adhuc dubium de illa particula *Nestor dubiū aquæ*, que infunderetur in calicem post inchoata *inchoata* *per inchoata* *verba*, que verba confecrationis, quomodo posset manere sub forma aquæ: id enim videri posset difficile ex alio capite; quia illa materia aquæ per mixtionem cum quantitate vini dividitur in minutiissimas partes; ergo non potest perseverare cum forma aquæ, quia sequetur illam formam substantialiem esse in aliqua parte minori minima; quod est impossibile. Respondetur in primis, formam aquæ non determinare aliquid minimum diuisibile, citra quod non posset produci, ut dixi *in lib. de general.* Deinde, si ad huc velis formam aquæ postulate determinatam quantitatatem materiæ, sub qua sit, debes dicere consequenter illas materie particulas accipere formam vini; que licet sit in particulis minoribus quam minimis, potest tamen perseverare; quia saltem quoad accidentia continuatur cum speciebus vini, cum quibus efficiunt magnam quantitatem specierum vini, & cum quibus facile se defendant ab agentibus contrariis, à quibus non possint se tueri separatae illæ particulas; & ideo licet separatae non possint existere, possunt tamen coniunctæ cum speciebus consecratis.

87. Petes ultimo, an poculum constans ex multa aqua, & exigua quantitate vini possit consecrari, saltem quoad partes vini; quia illæ partes adhuc sunt vinum secundum se. Respondeo, si illa pars vini antea esset consecrata, & postea illi magna aquæ copia iniiceretur, adhuc retineretur consecrationem, dum non corrumperentur species; cæterum consecrari de novo, dum haber illum statum, non potest; quia non est eadem ratio de consecratione, ut constabit ex dicendis *sæc. 5.*

S E C T I O N I V .

Vtrum *materia* *conseruanda* *habeat* *terminum* *maximum*, *vel* *minimum*.

Qvarimus, *vtrum* sit adeo exigua particula *panis*, que non possit consecrari, etiam est contra alia propter magnitudinem sit incapax consecrationis? de quo S.Thom. *in presenti art. 2.*

Et quod attinet ad primam partem, supponen-

dum est primo, quæstionem procedere posse, vel in sententia Philosophica affirmante, huiusmodi formæ panis, & vini habere aliquod minimum diuisibile naturale, citra quod non possim naturaliter existere; vel in sententia contraria negante talia minima, quam probabiliorum existimo. Secundo supponendum, aliud esse querere, vtrum in qualibet parte panis possit conseruari corpus Christi; aliud, an quævis particula scorsim possit consecrari.

His suppositis, in sententia negante talia minima naturalia, certum est, quamlibet particulam panis (& idem semper intelligimus de vino) aliquoquin sensibile posse consecrari; certum etiam est in omni sententia, in quaquis particula coniuncta cum aliis posse contineri corpus Christi; certum denique est in opinione admittente illa minima naturalia, non posse corpus Christi conseruari in parte minori minima separata; quia ibi solum potest conseruari corpus Christi, ubi posset conseruari substantia panis; ergo cum in ea parte non posset conseruari substantia panis, nec poterit corpus Christi.

An dimidium minimi posset validè consecrari.

Difficultas tamen est primo, an in illa sententia concedente talia minima posset valide consecrari *Restar dubiū* *Alia qualit.* *dimidium* *solum* *pars* *minimi* *vnita* *cum* *alii* *partibus* *Suarez.* *in presēti* *dispt. 43.* *sec. 7.* quia illa particula re vera est panis, & habet omnia requisita, ut sub illis accidentibus conferetur substantia panis. Alij negant, quæ pars probari *Duplex sen-* *posse* *videatur*, *non* *solum* *ea* *vulgari* *ratione*, *quod* *tenuia.* scilicet illæ pars per consecrationem discontinuitate-
tur ab aliis, & per consequens manerent illa acci-
denta sub minori quam minimo; quam rationem
soluit Suarez *in presēti*, & forsitan non est efficax. Sed difficultus probari potest ex eo, quod corpus Christi non potest adæquate, & totaliter existere, nisi sub speciebus panis, hoc est, sub dispositionibus sufficientibus ad formam panis; vna autem ex dis-
positionibus requisitis ad formam panis in illa sen-
tentia est tanta extensio quantitatis, quantum non
habet dimidium minimi; ergo ibi non dantur omnes dispositions requisita ad formam panis; ergo
non magis potest corpus Christi ibi existere totaliter, quam sub quantitate carente tali gradu caloris,
v.g. requisito ad formam panis, cum tam necessaria
dispositio sit talis extensio, quam talis calor ad for-
mam panis.

Ex quo dici etiam posset ad secundam difficulta-
tem, an scilicet in eadem sententia Philosophica, *Quid dicen-*
dato, quod Deus miraculose conseruaret formam dum sit ad
panis in dimidio minimi, posset valide consecrari? *secundam* *difficultatem*. *Responderi* enim posset consequenter negative; quia sicut si Deus conseruaret formam panis in ma-
teria sine calore, vel humore requisito, non posset
consecrari, quia ibi non esset Christus sub speciebus
panis; sic etiam dicendum esset in nostro casu, cum
vna ex dispositionibus panis sit talis extensio quan-
titatis, ut dictum est.

Obiiciunt tamen alij Theologi pro prima sen-
tentia contra hanc secundam; quia in illo dimidio *Obiecie-*
minimi, saltem dum est vnitum reliquo pani, sunt
omnes dispositions requisita, ut ibi conseruetur
vera forma panis; nam ibi est totum temperamen-
tum requisitum, ut supponitur, & ibi intercedit
etiam vno continua illius quantitatibus, & illo-
rum accidentium cum reliqua quantitate & acci-
dientibus panis, que continuatio sufficit, ut sub illa
etiam quantitate conseruetur substantia panis; ergo
eadem dispositions, & eadem continua acci-
dientum.

dentium sufficiet, ut ibi possit esse corpus Christi
loco substantiae panis. Vnde consequenter conde-
dunt etiam iudicem recentiores, posse valide confe-
cari dimidium minimi separatum, in quo miracu-
lose conferueretur forma panis.

93.
Responso.

*Materia ra-
mota est pa-
nis, proxima
vero species.*

Ego quidem, ut ab hoc ultimo incipiam, difficile
exstimo, quod panis miraculose conferuatus absque
connaturalibus panis dispositiobus possit valide
consecrari. Nam licet materia remota huius sacra-
menti sit substantia panis, materia tamen proxima
saltem partialis, sunt species panis, ut vidimus; quare
si substantia panis miraculose existaret sub specie-
bus leonis, vel olei, non posset consecrari, quia ac-
cidentia leonis, vel olei non possent demonstrare
sensibiliter corpus Christi, sed sola accidentia panis;
vnde non posset dati sacramentum Eucharistiae;
quia, ut supra diximus, confat intrinsece ex corpore
Christi, & accidentibus panis. Similiter ergo, si de-
cesser magnitudo requirita ad connaturali conser-
uationem substantiae panis, etiam diuinus conser-
vatur panis, adhuc non posset valide consecrari:
quia sicut panis miraculose conferuatus absque
temperamento panis non potest validè consecrari,
eo quod illæ species alienæ non possent sensibiliter
ostendere corpus Christi, sicut nec substantiam pa-
nis; sic panis existens miraculose absque magnitu-
dine naturaliter requirita non posset valide consecrari,
quia illa accidentia absque quantitate debita
non significarent corpus Christi sensibiliter, sicut
nec substantiam panis. Nam sicut requiritur ad na-
turali conseruationem panis tale temperamento,
sic illa sententia requiritur tanta magnitudo, & ex-
tentio; ergo sicut defectus temperamento requiristi
obstat validæ cœlerationi, sic defectus extensionis,
& magnitudinis requiristi propter candide rationem.
Neque obstat, quod ille esset verus panis: ad cœlera-
tionem enim, ut diximus, non solum requiritur verus
panis, sed panis existens sub veris speciebus panis,
ut sub illis maneat corpus Christi: ille autem panis
non existaret complete sub veris speciebus panis.

94.
*Difficilior est
alina causa.*

Dificilior est, quod pertinet ad primum casum,
quando illud dimidium minimi vniuersum sit reliquo
pani: nam ex uno capite potest, nec illud etiam
posse valide consecrati seorsim; quia licet illa pars
 habeat veram formam panis saltem partiali, non
tamen est ibi sub omnibus speciebus completis pa-
nis. Sunt quidem ibi accidentia panis, & vno contin-
uatu illorum accidentium cum aliis accidenti-
bus panis: hæc tamen omnia non ostendunt, ibi esse
substantiam panis adæquate, sed solum inadæquate,
& partialiter, ita ostendunt, non posse substantiam
panis esse solum ibi. Cum ergo corpus Christi non
possit esse, vbi non potest esse substantia panis, con-
sequens est, ut illa accidentia non possint sensibili-
ter significare corpus Christi existens solum ibi,
sed existens ibi partialiter, hoc est, ut in parte spe-
cierum, sub quibus totaliter debet existere.

95.
*Confirmatur
res ista exem-
ple.*

Confirmatur, & explicatur ex compotis hetero-
genieis. Si enim sacramentum institutum esset in
materia aliqua heterogena, & organica, ut in pas-
sere, v.g. vel pomo, tunc si aliquis veleret consecrare
in passere solum pedem, vel in pomo solum corti-
cem, nihil essiceret; quia licet consecrato toto pas-
sere, vel pomo corpus Christi esset totum etiam sub
accidentibus capitum, vel corticis, non esset tamen
ibi adæquate, hoc est, sub accidentibus, sub qui-
bus solis esse posset; nam per illa sola non posset
significari; quia prout ibi non esset sub speciebus
passeris, vel pomis, sed capitum, & corticis. Similiter
ergo in pane, & vino dicendum videtur, supposita
illa sententia de minimo naturali, nam sicut ad ex-

sistentiam passeris, vel pomis requiruntur partes or-
ganicas, & diuersas; sic in illa sententia ad existen-
tiama panis, & vini requiriuntur talis multitudine par-
tium, sine quibus non est panis, vel vinum comple-
tes, sed incomplete; ergo sicut in capite, vel cortice
solo non posset consecrari, quia ibi non est passer,
aut pomum complete, sic neque in dimidio minimo
panis, propter eamdem rationem, licet in eo etiam
dimidio minimo sit totum corpus Christi, quando
consecratur cum aliis partibus.

Imo si res attente considereret, licet panis nume-
rari soleat inter composita homogenea, quia reuera
sensibiliter, & humano modo est homogeneus, cum
non apparet in eo, regulariter loquendo, ad sensum
diuersitas partium dissimilium; dantur tamen
in ipso aliqua pars heterogenea, tum quia forta-
se dantur partes farina mixta cum aliquis parti-
bus aquæ; neque enim omnes partes aqua consum-
ptæ sunt per actuitatem ignis, neque farina in
aliam tertiam substantiam converta est; tunc etiam
quia dantur partes furfuris mixta cum partibus fa-
rina prioris, ut supra vidimus; & quando conse-
cratur panis, totus panis convertitur in corpore
Christi, etiam quadam partem illas admixtas furfuri,
qua simul cum partibus farinæ componunt panem
visualem, & vulgarem. Quo supposito, potest in pa-
ne explicari idem ipsum, sicut in compotis hetero-
genieis: nam si Sacerdos veleret consecrare particu-
lam solam furfuris minutissimam admixtam pani,
quam acutissimus oculus posset aliquando discernere,
nihil essiceret; quia illa particula sola, licet sit
pars panis, non tamen est panis complete, & ideo
non potest contineri corpus Christi, totaliter, id est,
sola, sed partialiter, hoc est, simul cum aliis parti-
bus panis, licet in singulis sit totum Christi corpus;
sic ergo licet dimidium minimi continet totum
corpus Christi, quando cum aliis partibus conse-
cratur; non tamen si scorsim consecratur; quia
ipsum secundum se est quidem pars panis, non ta-
men est panis complete, sed incomplete, & ideo non
significat complete corpus Christi, sed incomplete,
sicut particula furfuri, hoc est, simul cum aliis parti-
bus, in quibus etiam idem Christi corpus contingatur.

Ex alio tamen capite videtur, quod illa dimidia
pars minimi posset & consecrari, & retinere sola
corpus Christi; quia si consecratur dimidium solum
pars hostie coniuncta cum alia dimidia non conse-
crata, postea vero consumatur vel corruptatur illa
pars consecrata, excepto dimidio minimo, quod
adhuc manet coniunctum cum alia parte non con-
secrata, tunc certe vel manebit corpus Christi in il-
lo solo dimidio minimo, vel desineresse ibi, suc-
cedente iterum substantia panis sub eisdem acciden-
tibus, non videtur autem dicendum, desinere esse
corpus Christi sub speciebus, quamdiu sub illis po-
test esse, sicut de facto erit, adhuc substantia panis,
cui corpus Christi succederat; ergo fatendum est,
manere ibi corpus Christi.

Respondet posset, supposita sententia illa de mi-
nimis, consequenter dicendum esse, quod manente
illo solo medio minimo consecrato, eo ipso define-
ret ibi esse corpus Christi, & redire formam panis
continuata cum reliqua parte hostie non consecra-
ta, sicut de facto concedit S.Thom. *infra quæst. 77.*
art. 8. quando species vini consecrato mihi cœntur vi-
no non consecrato, desinere esse ibi sanguinem
Christi, & redire formam vini; quod iuxta proba-
biliorum Thomistarum expositionem solum potest
esse verum, propter illam rationem, quod scilicet
per mixtionem dividuntur species consecratæ in
partes minutissimas minores minimis, sub quibus

104.
Instantia.

Dices corpus Christi non significatur per alias species panis, nisi per illas, sub quibus est; alioquin illa alia species essent etiam pars sacramenti; siquidem componerent illud in ratione signi sensibilis; sed corpus Christi non est sub omnibus accidentibus illius minimi; ergo non poterit significari per illa omnia, sed per accidentia dimidij; quare si haec non possunt sufficienter sola significare corpus Christi, non poterunt sola illum continere. Dicere enim, quod possunt significare propter coniuncta cum aliis, est dicere, quod reuera illa etiam alia significant partialiter. Nam illud, propter coniuncta, addit coniunctionem actuali aliorum, quae coniunctio adequate non est in hoc dimidio minimi; potuerunt enim saltem diuinus esse haec accidentia dimidij minimi cum omnibus intrinsecis, quae habent, absque eo, quod essent omnia illa alia, cum quibus solum mediate continuantur: nam licet in his concedamus unionem intrinsecam immediatam ad accidentia sibi immediate continua, nulla tamen est unio in his, quae respiciat essentialiter illam partem, cum qua solum mediate continuatur. Si ergo haec accidentia significant corpus Christi, prout sunt cum aliis omnibus totius minimi, consequens est, quod omnia illa intent ad componendum hoc sacramentum in ratione signi sensibili; & per consequens Eucharistia non componetur solum ex Corpore Christi, & speciebus, sub quibus est, sed etiam ex illis sub quibus non est, seu ex accidentibus panis continentibus adhuc substantiam panis.

Respondeo, hoc sacramentum posse considerari, vel in ratione significantis, vel in ratione cibi, & potus, qui sumitur. Et quidem sub prima consideratione componitur non solum ex speciebus, sed etiam ex verbis consecrationis, ex institutione, & aliis omnibus, à quibus habent posse significare gratiam, ut supra vidimus; quare non est mirum, si sub ea ratione importet etiam in obliquo illas species panis totius minimi, sine quibus species dimidij minimi non possunt sufficienter significare. At vero in ratione cibi, & potus includit solum corpus, & sanguinem Christi, & species illas, quibus corpus, & sanguis Christi substantiam cibis, qui comeditur, & potus, qui bibitur, non includit intrinsecè illas alias species, licet illas requireret, ut sub his posset Christus contineri. Quando ergo dicitur, Eucharistiam constare ex corpore Christi, & accidentibus panis, sub quibus illud est, loquimur de cibo illo, qui sacramentaliter sumitur, qui quidem non includit alia accidentia panis, nisi illa, sub quibus est Christus. Nam sicut non sumimus, aut comedimus verba consecrationis, sed corpus Christi, & species, quae ab illis verbis compleuntur in ratione signi; sic prout sumimus sacramentum, non comedimus species illas continuas, à quibus haec alia species complebantur in ratione signi, sed solum prout comedimus corpus Christi sub his speciebus, dicimus sumere sacramentum Eucharistiae.

106. *Respondetur ad confirmationem heterogeneis*
ad confirmationem superiorem de
compositis heterogeniis.

Ad confirmationem ex compositis heterogeniis respondeo: si materia Eucharistiae esset passus, vel pomum, non posset consecrari solus pes, vel solus cortex, quia tunc non consecraretur materia debita, scilicet passus, vel pomum: nam pes non est passus, nec cortex est pomum; sicut nec modo potest consecrari particula sola furfuris minutissima, quae sit simul cum farina in pane, licet illa cum toto pane posset partialiter consecrari. At vero dimidium minimum panis posset solum illud consecrari, si continuum sit cum aliis partibus panis, quia licet non possit exsister illa tenuissima pars seorsim ab aliis partibus; illa tamen est verum panis, atque ideo

consecratio habebit materiam requisitam ad suum valorem, scilicet verum panem.

Aduerte tamen, hoc ita intelligendum esse, vt, quod attinet ad consecrationem, in tantum esset valida, in quantum illud dimidium minimum secundum se posset esse sensibile, & demonstrabile ad sensum; nam licet semel consecrata aliqua pars posset retinere consecrationem redacta etiam ad parvitudinem tenuissimam, in primo tamen fieri debet habere magnitudinem requisitam, vt sentiatur; vt statim dicimus.

An particula imperceptibilis posset esse materia huius sacramenti in factu esse.

Tertia ergo difficultas est, an quaevis particula separata, etiamsi sit adeo tenuis, vt non possit sentiri, retineat corpus Christi. Negavit Maior in 4. d. 11, culta la p. 9. 3, quia sacramentum est signum sensibile; ergo illa particula, quae non est sensibilis, non potest defervire ad existentiam Christi sacramentalem. Communior tamen sententia affirmat, quam sequuntur Suarez, & Valquez in praefecti. Principium fundamentum desumitur ex Trident. sent. 13. can. 2; absolute docente, sub qualibet parte cuiuscumque speciei separata manere totum Christum: quae yniuersalis nullam videat admittere exceptionem.

Ad fundamentum vero Maioris respondet P. Valquez diff. 17. num. 12. concedendo, si talis particula non esset sensibilis, non posset retinere corpus Christi. Ceterum negat, posse separari particulam panis adeo exiguum, quae non possit sentiri ab aliquo acutissimo sensu, vel visu, vel tactu, &c. quia si a nullo posset sentiri, non adaequaret minimum naturaliterquisitum ad formam panis. Haec tamen solutione supponit illam sententiam minus probabilem in Philosophia de minimis naturalibus: supponit etiam voluntarie, terminum minimum panis esse eundem cum termino naturali obiecti sensibilis, cum tamen possit aliquis dicere, minimum panis non attingere quantitatem necessariam, vt sentiatur.

Ideo alter dici posset: si talis particula non esset sensibilis, non retinere corpus Christi: ceterum numquam posse naturaliter separari adeo exiguum panis particula, quae à perficacissimo, & acutissimo sensu, data praesertim maxima lucis copia, non possit sentiri; & ideo Concilium fatur, sub qualibet particula separata manere totum Christum, quia loquitur de particulis, quae naturaliter separantur. Sed contra hoc est, quod voluntarie etiam dicitur, non posse naturaliter separari particulam non sensibilem.

Melius ergo respondetur, quanlibet particulam separataam sufficere ad sacramentum, quia qualibet simpliciter, & absolute est sensibilis, licet hic, & nunc per accidens non sentiatur. Pro quo adiuerte, aliud esse, obiectum non esse sensibile defactu sensibilitatis; aliud, non sentiri defactu alicuius conditionis. Color, v.g. non potest videri sine luce; ceterum etiam in tenebris color est de se sensibilis, & visibilis, quia licet tunc non videatur defactu illius conditionis, de se tamen habet potentiam productivam speciei, seu entitatem, quae posita tali conditione, terminare potest actum visionis. Sic ergo illa particula separata licet hic, & nunc non sentiatur defactu conditionis, quia scilicet, sicut color postulat concomitantiam lucis ad immutandam potentiam, sic haec particula postular concomitantiam aliarum ad immutandum sensum: ceterum de se semper retinet suam potentiam ad producendam speciem sui, & suam entitatem, quae terminare potest sensacionem, seu patrem sensationis: ergo sicut color erit in

in tenebris manet de se sensibilis, sic etiam illa particula etiam separata manet de se sensibilis, licet non sentiatur defectu alicuius conditionis.

Dices illa particula adeo tenuis, quo non sentiatur, non esset manducabilis; & per consequens non esset cibus; ergo neque esset sacramentum, quod debet esse cibus, ut possit dare suam gratiam. Respondeo eodem modo, licet fortasse illa particula separata est, non posset seorsim comediri, adhuc esset sacramentum, & contineret corpus Christi; quia ad hoc sufficit, quod possita conditione requirita possit comediri: sicut posset de facto illa particula comediri, non solum si coniungetur cum aliqua hostia consecrata, & simul cum illa deglutitur, sed etiam cum quo simili traiceretur in stomachum, tunc enim vere comedetur, & daret gratiam. Similiter si gutta vini consecrata esset potea adeo attenuata, ut non sentiatur, adhuc esset sacramentum, quia illa immixta vino non consecrata, quod in eundem calicem ad ablutionem infundatur, biberetur, & daret suam gratiam, licet sola, & seorsim non posset ebibiri. Non ergo requiritur ad hoc sacramentum, quod species consecrata secundum se possint humano modo comediri, & bibi, sufficiat, si admixta saltu alteri cibo, vel potu possint sumi, & traici in stomachum. Sic etiam in naturalibus videmus guttulam tenuissimam ex quinta natura Rorif-marini, qua prætenuita vix sentitur, nec sola potest traiciri per modum potus, mixta tamen vino, vel aqua, potum efficacissimum conficeri, & sic ebibilita efficacitatem suam in stomacho manifestare. Potest ergo guttula illa specierum consecratarum, licet secundum se sit inopcta ad potum, retinere suam totam efficacitatem sacramentalem, quæ exerat, dum admixta saltu potu ebibatur.

Dices iterum, species debere esse tales, que possint sensibili significare corpus Christi; hoc enim cum non sentiatur per se, debet fieri sensibile per species, ut possit esse pars huius sacramenti, ut vidimus in superioribus. Ad hoc autem requiritur, quod species possint sentiri, quatenus sunt species panis, nam cognoscere solum aliquam accidentiam, non sufficit ad hoc, ut deueniamus in cognitionem corporis Christi, nisi illa cognoscantur, ut accidentia panis. Requiritur ergo in speciebus consecratis talis saltus quantitas, in qua ab acutissimo sensu percipi possint ut species panis; alioquin corpus Christi non sit sensibile sufficienter per alias. Quando ergo particula separata esset adeo tenuis, ut communiter non percipiatur, non videatur posse ulli homini constare, quod sit potius species panis, quam pulueris, aut alterius rei.

Respondetur eodem modo, sicut illa particula tenuissima seorsim non sentitur, est tamen sensibilis de se, qui coniuncta aliis sentiatur per speciem sui quam emitit, sic, licet seorsim non percipiatur, an sit species panis, vel alterius rei; adhuc retinet sensibilitatem panis; quia coniuncta aliis sentiatur distincte ut species panis per speciem sui, quam emitit. Tonus ergo ille defectus, quem in eo statu habet, non est defectus sensibilitatis intrinsecæ, sed extrinsecus ex defectu conditionis requirita ad operandum, & immutandum sensum, qui non possit immutari distincte, nisi a multis speciebus simul plurim partium obiecti.

An possit quævis minutissima particula consecrari?

Hinc oritur quarta difficultas, an quævis particula, quæ separata non sentitur, possit separata
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

consecrari? Suarez, & Vasquez negant, & merito, ^{Communisq[ue] vera sensatio-} ^{ria.} quia ad consecrationem requiritur, quod res demonstretur præfens Pronomine demonstratio, quo utitur Sacerdos: *Hoc est corpus, &c.* Non potest autem per hoc Pronomen demonstrare nisi tem præsentem in ordine ad sensum: ergo si hic, & nunc non est demonstrabilis, non est consecrabilis. Dices, quid si ex revelatione sciret Sacerdos, illam particulam esse præsentem? Respondetur, nec tunc posse consecrare: quia haec præsens tunc demonstratur intellectualiter, non sensibiliter; quare non potest ut illo Pronomine; sicut nec loquendo de damage, quem ex revelatione sciret esse præsentem, diceret: *hoc est dominum.*

Ceterum adhuc restat difficultas, an necesse sit illam particulam sensibilem esse respectu ipsius Sacerdotis consecrantis, an sufficiat sensibilem differentiam respectu alterius, qui habeat sensum magis acutum? P. Vasquez num. 13, supponit, materiam debere esse sensibilem ipsi consecranti, ut possit ut illo Pronomine demonstrari. Ego tamen non inuenio rationem sufficientem huius necessitatis. Cur enim Sacerdos cœcus certus aliunde de existentia, & præsencia panis non possit auditoribus dicere: *hic est panis,* & per consequens: *hoc est corpus meum.* Imo anima separata, quæ non habet cognitionem sensitivam possit cum hominibus loquens ut illo Pronomine dicere: *hic est ignis, vel, hoc est domus, &c.* Nam illud, hoc, sufficiunt demonstrare rem præsentem per accidenria sensibilia ab audientibus, quibus potissimum debent voces significare.

Obligies tamen ex dictis sufficit ad retinendum corpus Christi sensibilitas intrinseca illius particulae, licet ex defectu alicuius conditionis, & magnitudinis requisitorum non sentiatur: ergo sufficiet illa sensibilitas intrinseca ad hoc, ut consecratur, licet ex defectu alicuius conditionis non percipiatur. Confirmatur, quia Sacerdos in tenebris potest validè consecrare hostiam præsentem; nam defectus luminis requisitorum, est defectus conditionis ad sensationem, non vero est defectus sensibilitatis in obiecto; ergo poterit etiam valide consecrare illam partculam tenuem præsentem, non obstante quod acte non percipiatur, cum id proueniat ex defectu solius conditionis.

Respondetur negando consequentiam. Ratio vero discriminis oritur ex significatione illorum pronominum *hoc*, & *hic*, quibus homines vtuntur ad demonstrandas sensibiliiter res præsentes, atque ideo ex vno hominum significant, obiectum non solum esse præsens, nec solum esse secundum se sensibile,

sed etiam tale, & taliter applicatum, ut hic, & nunc possit sensibus manifestari, quantum est ex parte obiecti. Qui enim dicit: *hoc est aurum, implice dicit id,* quod coram sensibus est præsens, & appetit quantum est ex parte obiecti, esse aurum: quare si ex tenuitate obiecti non appetatur, non est vera propositio, sed de subiecto non supponente, ut dici solet: nam si adducto lumine, & occultis alioquin perspicitibus apertis, nihil præsens appareret, dicerent auditores, nihil prorsus esse, de quo dici posset: *hoc est aurum.* At vero ad hoc, ut panis sit sensibilis, non requiritur totum hoc, scilicet est, quod ex se sit signum sensibile, licet defectu alicuius conditionis non possit oculum immutare, prout contingit, quando propter tenuitatem non percipitur; nam licet coniunctio aliarum partium requiratur, ut sentiatur hæc pars: illæ tamen partes non sunt hoc signum, nec virtus activa huius signi; quia species præcise huius particulae non producitur ab aliis partibus, sed à sola ipsa particula, quæ per illam speciem representatur, & singula partes produ-

producunt speciem solum sui; non ergo concurredunt alias partes tamquam virtus, sed tamquam conditio requisita, ut ista pars producat speciem sui, vel immutet oculum per speciem sui; & ideo, deficienibus aliis partibus, debet quidem conditio, manet tamen voto virtus requisita in hac particula in ratione virtutis ad producendam speciem sui, & per consequens manet signum sensibile sensibilitate in ratione virtutis, licet non completa per omnes conditiones requisitas.

119.
Respondeatur
ad confirmationem.

Ad confirmationem fatetur, in tenebris fore validam consecrationem, & vera verba ipsius, non tam praece ex eo, quod defectus lucis sit defectus merus conditionis, sed quia est defectus talis conditionis, scilicet non tenetis se ex parte obiecti; quia nimur homines per illa pronomina demonstrativa hoc, & hic, intendunt significare rem ita praesentem, ut quantum est ex parte obiecti, percipi possit, atque ideo comprehendunt conditions etiam requisitas ex parte illius entitatis complete sumptae, non vero illas, qua requiruntur, quali extrinsece, quales sunt lux, potentia visu integra, &c. Hanc autem esse vim illorum pronominum, constat ex hominum vni, qui eis vivunt in tenebris, non vero, quando res propter tenuitatem est imperceptibilis.

120.
De termino
materia con-
secranda se-
cundum ma-
gitudinem.

Suarez.
Vasquez.

Denique, quod attinet ad terminum materiae consecrandae secundum magnitudinem, certum est, nullum esse terminum ad valorem consecrationis per se loquendo, licet per accidentem magnitudo materiae aliquando posset obstat, eo quod non possint omnes partes habere praesentiam requisitam, ut demonstrentur per pronomina hoc, videatur Suarez ubi supra sect. 8. & Vasquez cap. 3. qui bene probant hanc partem contra Bonaventuram, Alexandrum, & Angelum, qui dixerunt, eam solam materiam valide consecrari, quae accommodata est ad visum fidelium, ad quem hoc sacramentum ordinatur. Quae quidem ratio, si aliquid probat, probaret etiam, dum sufficiens hostia sunt iam consecrata, non posse valide consecrari alii hostiam de novo, donec illae consumantur: nec posse valide consecrari Eucharistiam in ordine ad veneficia, & incantationes, & alia huiusmodi, quae omnia sunt absurdum.

SECTIO VII.

Vtrum materia consecrabilis debeat esse
præsens, & determinata?

121.

Primo certum
est, materiam
debet esse
presentem.

Qvod attinet ad praesentem, nonnulla sunt certa, aut fere certa; alia vero sunt fatis dubia, & quæ vix possunt sub aliqua certa regula comprehendi.

122.
Secundo non
sufficiere quod
materia sensu
aliquo percipi-
atur.

Primo certum est, materiam debere esse presentem. Sacerdoti; quod constat ex forma consecrationis, & pronomine demonstrativo rei praesentis, & ex visu Ecclesie; & quia alias possem ego hic existens consecrare panem apud Indos; quod est ridiculum. Ratio autem potissimum desumitur ex institutione Christi, qui consecravit materiam praesentem, & non debet potestatem Apostolis faciendo, nisi quod ipse fecerat.

Secundo certum est, non sufficiere ad hanc praesentiam, quod materia aliquo sensu percipiatur; alioquin posset panis per vnam, vel plures leucas distans consecrari, quia visu percipitur. Ratio est, quia illud hoc plus designat, quam praesentiam sensacionis actualis in communione modo loquendi. Adde, nec etiam requiri istam actualiem sensacionem: nam licet actu non videatur, nec tangatur; materia potest consecrari, dum actu sit praesens.

Tertio certum est, materiam in aliquo continen-

te inclusam posse sufficienter demonstrari per illud hoc, ut vinum in calice cooperito, vel hostias in capsula inclusa: quia iuxta communem loquendam sufficienter demonstratur contentum per proximum continens. At vero, si panis existet in alio cubiculo, non sufficienter ostenderetur per hoc: unde hostia existens in Sacro clauso, valde dubium est, an postea consecrari.

Quarto certum mihi est, praesentiam significatam per ly hoc, accipiendo esse stricte, & in omni rigore; nam licet in vulgare sermone possit dicere, hic instantaneus homo sapiens, dum loqueris de homine, qui pro fama in maxime antea erat praesens, & iam abiit: ibi tamen non demonstratur subiectum per solum pronomen, sed per adiunctas circumstantias, & in ordine etiam ad discursum auditorum. At vero in consecratione per ly hoc, debet significari omnino res praesens independenter a circumstantiis, & ab omni alio nutu, vel signo.

Hæc certa sunt, illud autem maxime dubium, quæ regula sit assignanda ad cognoscendam hanc praesentiam. Nonnulli dicunt, materiam distantem per centum passus non consecrari, per decem consecrari, per quinquaginta esse dubium; alii, materiam a tergo non consecrari, sed quæ est in conspectu posita. Certe ego nullam firmam regulam inuenio, nisi eam, quæ ex communi modo loquendi hominum desumitur: illa ergo praesentia requiritur, que in modo stricto loquendi sufficit ad demonstrandum aliquid praesens per ly hoc independenter a discursu, à nutibus, à circumstantiis, &c. ut dictum est. Ex quo etiam obiter crediderim, ea minorem propinquitatem requiri, quo materia fuerit maior; nam minor propinquitas requiritur in communi sermone ad demonstrandam ciuitatem per ly hoc, quam ad demonstrandam domum, vel arborum.

Quare solet, an sufficiat, materiam esse praesentem secundum aliquam partem, ut possit tota consecrari, an vero debeat esse praesens secundum omnes, & singulas partes: P. Suarez disp. 43, sect. 5. in Suarez fine, postulat praesentiam singularium partium; quia alioquin homo in littore maris posset totum mare consecrare, si esset vinum. P. Valquez disp. 17. Valquez num. 25, tenet partem aduersam.

Ego in re dubia neutri satis adhaereo: censeo enim, praesentiam vnu partis non reddere simpliciter, praesenties omnes alias partes in quacunque distantia positas, ut possint designari per ly hoc simpliciter dictum; conducere tamen aliquid quin scorsum forte non esset praesens, nunc propter coniunctionem cum ista sit sufficiens praesens. Prima pars conclusionis probari videtur exemplo posito matris: nam qui in litora positus diceret: hoc est aqua, non videtur loqui de aqua, quæ est in India, licet sit continua cum nostra: sed de illa folum, quæ est intra sphæram distante, intra quam posset demonstrari illo Pronomine, licet non esset continua cum parte propinquiori: quod patet à posteriori; quia si adstant tali lacu dicarem: hoc est vinum, esset vera propositio, etiamsi sola illa pars, quam video, esset vinum, & reliqua vltiora esset aqua: & è contra esset falsa propositio, si illa prior pars non esset vinum, etiamsi alia vltior pars esset vinum. Si vero dicarem: hic lacus est vinum, sufficeret ad veritatem, quod longe maior pars esset vinum, licet non esset pars proxima: quia iam tunc loquebar non de sola parte praesente, sed de toto lacu.

Secunda vero pars conclusionis probatur etiam, quia si ponamus, apparet panem per fenestram quoad maiorem sui partem, licet aliqua pars non appareat, non videatur dubium, quin possim demonstrare

monstrare tali Pronomine totum panem, & dicere: hic est panis integer: nam licet illa pars ultima seorsim non possit demonstrari, ceterum cum illa non sit extra spham propinquitatis necessaria, & aliud sit continua cum parte, qua apparet, totius panis censetur moraliter praesens. Altoquin daretur occasio multis scropulis, si forte aliqua pars hostiarum tegatur tempore consecrationis aliquo corpore intermedio, ut candelabro, vel calice.

129. His breviter notatis circa praesentiam materiae, Materia huius restat, ut aliquid dicamus de eius determinatione; circa quam certum est apud omnes, materiam consecrandam debere esse certam, & definitam ex intentione Sacerdotis: alioquin non poterit demonstrari per hoc, qua demonstratio est de essentia formae consecrationis. Ex quo infertur, eum, qui ex decem hostiis praesentibus vult solum consecrare octo non designando illas, nullam consecrare, ille tamen qui putans se habere in manu unam hostiam, habet duas, utramque consecrat, quia habet intentionem consecrandi illud, quod habet in manibus, licet ex errore existimeret esse unam hostiam.

130. Petes; quid si Sacerdos habeat intentionem consecrandi illas octo, quas Deus, vel Petrus voluerit? Respondeo, adhuc nullam consecrari; quia nisi Deus, vel Petri voluntas manifesta foret Sacerdoti ante consecrationem, non posset Sacerdos designare per illud Pronomen, de quibus hostiis loqueretur, & per consequens non demonstraret illas in ordine ad sensum, sed ad intellectum. Dices: potest Sacerdos offerre sacrificium pro illa anima, quam Deus voluerit. Respondeo, transeat antecedens, (quod tamen non absque fundamento negat P. Vasquez) & nego consequentiam, quia consecratio exercetur per demonstrationem factam illo Pronomine, cuius significatio pendet ex determinata intentione preferentis.

131. Arguit secundo, quia Sacerdos potest ex multis peccatis auditis, absoluere a duobus solis, quae Deus voluerit, ergo & poterit ex multis hostiis velle consecrare unam solam, quam Deus voluerit. P. Suarez in praeferita disputatione 43. sect. 6. dicit, si Sacerdos intendit conferre sacramentum Poenitentiae, remittere omnium peccata, etiam si ipse limiter intentionem ad duo, quin nimis ipse solum applicat sacramentum, quod postea per modum causa necessaria operatur totum suum effectum. Minister enim non potest impeditre effectum sacramenti, si habeat intentionem conficiendi verum sacramentum. At vero in praefatis deficit intentio necessaria, circa sacramentum ipsum quod per consecrationem materiae efficitur.

132. Hanc solutionem impugnat P. Vasquez disputatione 171. c. i. & mihi etiam difficilis est, quia ad valorem sacramenti parum refert intentio conficiendi verum sacramentum; si non adhibeantur verba requisita ad significandam eam intentionem. Sicut si aliquis intendens perficere verum sacramentum Matrimonij, diceret, Ego accipio te in coniugem, volens significare unam ex decem feminis praesentibus quam Deus vellit; procudubio non contraheret matrimonium; quia debet contrahi per verba significantia determinate personam coniugis. Cum ergo sacramentum Poenitentiae debeat etiam fieri per verba significantia voluntatem absoluendi a talibus peccatis, quam voluntatem non significant ex intentione preferentis illa verba respectu omnium peccatorum, consequens est, ut non possit dari absolutione sacramentalis directa ab omnibus illis. Quid enim si Sacerdos diceret expresse: Ego te absolu a talis,

P. Joan. de Lugo de Sacramentis,

& tali peccato, dices ne adhuc, eum directe absoluere ab omnibus aliis per illa verba?

In praedicto ergo casu distinguendum videtur nam vel confessio est de venialibus solis, vel etiam ^{Distinguendam videtur.} mortalibus. Si sit de solis venialibus, mihi verius videtur sacerdotem posse non licere, sed valide dividere absolutionem, & velle absoluere a duabus peccatis determinatis, non ab aliis in confessione didicis; quia peccata illa non sunt necessario connecta inter se ex natura rei, cum possit unum remitti sine alio; neque etiam ex Christi institutione, qui universaliter dedit potestatem remittendi peccata, qua potestate virtutis Sacerdos remittendo unum, & non aliud. Quamvis enim omnia illa data fuerint a penitente pro materia absolutionis, potest tamen Sacerdos velle proferre formam super unam partem materiae, & non super aliam; sicut ex decem hostiis oblatis sibi ad consecrandum potest velle consecrare has cuiusque, & non illas. Quod in absolutione supponere videtur P. Vasquez ubi supradicto. & 6. vbi consulo videtur dixisse, inutilidadem esse absolutionem, quando Sacerdos intendit absoluere a duabus solis peccatis ex multis mortalibus. Potest vero, quando loquitur de venialibus solum, dixit esse inutilidadem, si velit absoluere ab uno ex pluribus venialibus, non definiendo, & determinando illud; quare indicare videtur, fore validam absolutionem, si illud peccatum definiat, & determinet.

Si ergo confessio fiat de mortalibus, tunc Sacerdos volens omnino non absoluere ab omnibus, sed ab uno ex illis, etiam si illud determinet, absolutionem erit inutilis, quia haberet conditionem repugnante. Nam Sacerdos non habet potestatem remittendi peccata, nisi reconciliando peccatorem cum Deo, & conferendo ei gratiam, & amicitiam cum Deo: non potest autem conferre gratiam, nisi remittat omnia peccata mortalia, ut constat; ergo non habet potestatem absoluendi ab uno mortali, & retinendi alia, sed debet proferre sententiam super omnibus mortalibus. Si vero ex ignorantia inutilis, vel probabiliter existimaret, se posse licite absoluere directe ab uno solum peccato mortali, & ab aliis solum indirecte, vellerque illa alia relinquere sub obligatione ea confitendi, & subiiciendi directe absolutioni, non video, cur non esset absolutione valida illius peccati determinati directe, & aliorum indirecte, cum confiteretur, vel ex oblatione, vel ex defectu iurisdictionis prouenire, ut absolutione ipsa directe valeat respectu aliorum peccatorum, &c. indirecte tollat.

In vitroque tamen casu, siue peccata sint venialia, siue mortalia, absolutionem erit inutilida, si intentio Sacerdotis feratur ad aliquod peccatum in confusione, & indefinite ex illis; que penitentes confessus est, quia Sacerdos, ut diximus, non applicat, aut confert sacramentum, nisi proferendo sententiam, quae non erit valida, nec sententia, nisi index determinet apud se, de qua causa velit iudicare. Nam si apud iudicem unum decem causas habetas, & ipse dicat, quod absolvit te in confuso in una ex illis, nullam prorsus determinando, sententia inutilis erit, & ridicula, ut constat. Melius ergo & facilius responderet ad argumentum principale, negando omnino antecedens in sacramento Poenitentiae. Siue enim Sacerdos absoluat ab uno peccato in confuso ex multis, siue designat illud, quod Deus voluerit, absolutionem erit inutilis: nam ipse Sacerdos est index; atque ideo sententia, prout ab ipso, debet esse circa causam determinatam, & designatam, non minus, quam consecratio hostie debet, prout ab ipso, esse determinata.

133.

134.

I 36.
Inferitur pri-
mo.

Secundo in-
fertur.

I 37.
Impugnatur
et quibusdam.

Refelluntur.

I 38.
Respondeatur
ad rationes
conseruari.

Hinc infero primo, si gutta vini misceatur postea speciebus consecratis illam non posse valide consecrari, quia iam tunc secundum illum statum non potest designati sensibilitate per illud pronomen, & idem est, si modica pars vini misceatur multæ aquæ; nam licet non concurritur in aquam, non poterit consecrari, ob eamdem rationem.

Infero secundo, probabilitate sequi, si multis hostiis consecratis misceatur vna non consecrata, non posse postea illam consecrari, dum non dignoscitur, quæ sit, quod ex dictis videtur colligi; quia illa hostia secundum talium statum non potest determinatè ostendit, & designari. Adde, quod sæpe contingit, illam hostiam esse infra alias consecratas, & per consequens non habere præsentiam sufficientem: sicut si, tegetur tabula, vel lapide superposita; nam licet cum aliis simul posset consecrari: quia omnes illa per modum vnius habent præsentiam; tamen ipsa seorsim ab aliis non habet prædictam præsentiam expeditam secundum se. Nemo enim in communi sermone loquens de uno numero aureo positio in profundo loco sub mille aliis argenteis, & omnino latente, dicit: *hoc est moneta aurea*; illæ enim voces, quando ad unam solam ex multis applicantur, intelliguntur de illa, quæ est in prospectu, non de illa, quæ omnino later.

Hæc illatio aliquibus Recentioribus displaceuit, quia neque etiam quando aliquis vult consecrare dimidiam partem hostie, poterit postea arte humana designari, aut distinguere partes consecratae à non consecratis. Et quia cum certo sciam, illam hostiam non consecratam esse in pyxide, possum intendere consecrare, quidquid ibi est panis non consecratum.

Per hæc tamen non respondetur adhuc ad rationem, qua probauimus illationem, ex eo, quod non potest per illud pronomen *hoc*, significari id quod non possumus demonstrare. Nam licet ego certo sciam, inter centum homines præsentes adesse Regem, quem ego non agnosco, non possum dicere in rigore sermonis: *iste est Rex*. Si item sciam, inter centum panes hordeaceos esse unum triticum, nō possum in rigore sermonis dicere: *iste est panis triticum*, quia his pronominiis homines non videntur, nisi possint designare, quæ sit res, de qua loquuntur. Nam me dicente, *iste est Rex*, auditores videntur habere ius interrogandi me; quæ horum est? Si vero ego dicam, *neficio, vrgebunt*: quomodo ergo designasti, *iste est?* Quia nimis hæc est vis pronominis demonstrativi, ut id, de quo loquimur, possumus demonstrare, & designare: per illud enim pronomen quasi inuitamus auditores, vt conuertant oculos ad id, quod demonstramus, quasi dicamus, *ecce Regem, ecce panem*; que sunt particulari indicantes, qui autem non scit, quis eorum sit Rex, non potest indicate illum. Ideo enim Ioannes Baptista non poterat indicare Christum, nec illum demonstrare inter alios, quia nesciebat eum ex facie, donec reuelante Spiritu sancto, cognovit eum; & tunc dixit: *ecce agnus Dei*, &c. Qui ergo nullo modo potest demonstrare hostiam, de qua loquimur, quomodo potest illam indicare, & inuitare alios, vt in eam oculos conuertant?

Nec obstant rationes illorum Recentiorum. Ad primam enim constat, esse latum discrimen: nam qui vult consecrare dimidiam hostiam, potest illam humano modo demonstrare vt conditinctam ab altera dimidia, licet non possit metaphysice designare ultimum terminum huius, vel illius partis: ad designationem enim, & demonstrationem humanam non requiri ut illa metaphysica designatione, sed crassa, & humana: sic designamus hanc prouinciam,

hanc domum, hanc aulam: licet non possimus designare ultimum terminum indivisibilis illius; sufficit quippe illa distinctio humana, vt homines agnoscant id, de quo loquimur. At vero in nostro casu nullo modo ostenditur hostia illa, prout distincta ab aliis, neque ex vi meæ loquutionis possunt, qui audiunt, venire in cognitionem illius magis, quam antea. Vnde verba illa iuxta, cum sensum æquivalebunt his: *inter has hostias est una continens corpus meum*. Constat autem, eiusmodi verba non sufficere ad consecrationem, quæ debet fieri per demonstrationem determinatan, non per vagam, & confusam; quæ esset longe diversa significatio.

Ad secundam rationem fateor posse Sacerdotem consecrare valide illam hostiam, si intendat consecrare totum, quod est in pyxide, sub conditione,

139. Raff.

si non est consecratum; quia tunc per verba illa loquitur de omnibus hostiis ibi existentibus, licet solum sub conditione velit eas consecrare. Sed nostra quæstio procedit quando intendet solam illam consecrare, & de illa sola loqui, & non de aliis; in quo casu videtur non posse demonstrari per pronomen, *hoc*, illam solam, quam non possumus distinguere, nec ostendere distinctam ab aliis. Sicut Episcopus sciens, aliqui ex iis, qui accipiebant Ordinem, non fuisse dictam formam, ignorans quis esset, posset dupliciter, valide, vel inuidice velle occurrere illi defectui, scilicet vel dicendo formam omnibus sub conditione: *Accipite potestatem*, &c. vel aliter dicendo formam in singulari, & dirigendo intentionem suam absolutam ad illum solum, quicunque ille esset: *Accipe potestatem*, &c. In priori casu verba significantur, & dirigerentur ad omnes posteriores, ad unum solum. Sic in casu nostro, aliud esset, si Sacerdos vellet diriger verba consecrationis ad omnes illas hostias præsentes cum intentione conditionata illas consecrandi; aliud vero, si solum dirigeret verba ad illam hostiam, quæ non erat consecrata, & de illa sola veller loqui, tunc enim non haberet intentionem conditionatam consecrandi, sed absolutam, quam diximus probabiliter impossibilem, eo quod non posset designari vlo modo hostia, de qua vult Sacerdos loqui. An vero posset licete consecrare sub conditione omnes, vt non manet mixta illa alia non consecrata, non video necessitatem sufficientem ad reiterandam formam sub conditione super illas omnes hostias consecratas: omnia enim inconvenientia possent alia via facile vitari, dando, verbi gratia, singulis in communione duas ex illis particulis; sic enim certum esset, singulos accipere aliquam hostiam consecratam. Alioquin liceret etiam iterum sub conditione consecrare calicem, in quem post consecrationem casu infusa fuisset gutta vini non consecrata; quod tamen nemo admittet, quia nulla est necessitas reiterandi formam, cum non sequatur inconveniens ex eo, quod totum illud sumatur per modum vnius. Aliud esset, si è contra mille hostiis non consecratis admixta fuisset una consecrata, nec posset discerni; tunc enim deberent omnes sub conditione consecrari: sicut quando gutta consecrata misceretur amphora vini non consecrati, debet totum illud vinum consecrari ad usum sacros, vt paulatim totum consecretur; vt motu cum aliis Suarez infra disputat. 57. sett. 4. in fine.

140. Raff.

Inferno tertio, quid dicendum sit in illo casu, qui vulgariter circumfertur, quando Sacerdos intenderet consecrare primam quartam partem hostie, non vero secundam, & in reliqua medietate similiter primam quartam, & non secundam, & sic deinceps

deinceps in infinitum; in quo casu videntur consecrati infinitæ partes signatae, distinctæ, & discontinuæ inter se. Respondeatur tamen, supposita sententia Aristotelis de compositione continuæ, non esse validam illam consecrationem, quia per talen designationem non potest moraliter designari, quæ sunt partes consecratae in hostia, cum non possit humana mens illas omnes concipere, nedum designare. Dices adhuc ponamus; quod Sacerdos intendit consecrare, quotquot partes quartas discontinuas valde potest prædicto modo; de illis inquiramus, an sint infinitæ? nam si sunt infinitæ, cur non potuit alia quartæ pars designari, cum adhuc essent finiti? Respondeo, probabile videtur, data tali intentione, consecrari aliquas partes quartas discontinuas; nam utile per inutile non viciatur; & Sacerdos potest procul dubio, si vellet, tres, vel quatuor partes discontinuas seorsim consecrare; ergo etiam, si velit, omnes, cum non faciat dependentem consecrationem unius à consecratione alterius, aliquæ manebunt consecratae; illæ tamen non erunt infinitæ, sed finiti; illæ scilicet, quæ Deus seit posse humana industria moraliter designari; haec autem non sunt infinitæ, quia industria humana finita est, & tam exigua potest iam esse pars, in qua nulla hominum ats possit designare quartam partem. Et hæc sufficiunt de causis conflictis, ut iam ad grauiores quæstiones progressiamur.

DISPUTATIO V.

De praesentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

SECTIO I. Posse duo corpora esse in eodem loco? & idem corpus diuinus simul in duplo loco.

SECTIO II. Vtrum corpus existens in duplo loco, debeat habere utroque eadem accidentia, & easdem mutationes?

SECTIO III. Vtrum accidentia, que dependunt ab hoc loco, debeant, vel possint replicari, replicato suo subiecto?

SECTIO IV. Præmittuntur aliqua communia de loco, & praesentia locali.

SECTIO V. Objectiones aliquæ contra supradicta.

SECTIO VI. Quid sit statum imaginarium, in ordine ad quod explicatur essentia praesentia localis.

SECTIO VII. Insertur ex dictis, qualis sit praesentia corporis Christi in Eucharistia.

SECTIO VIII. Vtrum praesentia sacramentalis Christi penderat à praesentia naturali.

RI A potissimum tractari possunt de praesentia corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia. Primum; an sit possibilis. Secundum; an sit de facto. Tertium, quæ, & qualis sit hæc praesentia. Ex his secundum quidem punctum gravissimum est; sed quia totum fere pendet ex sensu aliquorum locorum Scripturae, laetissime tractatur ab Interpretibus Scripturae, & factum est ipsis proprium: aliunde vero Controversia; contra haereticos nostri temporis adeo fusa & plene hoc argumentum tractarunt, ut nihil adden-

dum super sit; & ideo Theologi Scholastici solent illud Controversists, vel Scripturæ interpretibus relinquere; de aliis ergo, quæ magis ad Scholasticam disputationem spectant, Scholasticorum more in praesenti agemus.

Solum potest circa hoc fidei dogma dubitari, an sit fidei articulus, sicut mysterium Trinitatis, vel Incarnationis. Articulus fidei tripliciter sumi potest, ut notauit Sotus in 4. distinct. 9. quest. 2. artic. 1. Nam in primis accipitur pro veritate fidei in Concilis definita; secundo, pro veritate in Scriptura expressa; tertio, pro articulo in symbolo fidei contento. Quo supposito, non est dubium, quin hæc veritas primo, & secundo modo sit articulus nostra fidei: difficultas potest esse, an sit etiam articulus in symbolo contentus, & cur de eo non fiat ibi in speciali professo. Non enim videtur posse negari, quod habeat speciale difficultatem diuersam ab aliis articulis. Durand, vi concedunt Sotus in 4. dist. 10. quest. 1. Durand, ibi Sotus ubi supra. Ledelma 1. p. 4. quest. 16. artic. 1. G. Ledesma, briel in Canonem, lett. 39.

Respondent alij hoc mysterium includi in articulo omnipotentia Dei, quo fatemur, Deum omnia miracula operari posse. Sed contra; quia aliud est fateri, Deum posse, aliud fateri, quod fecerit; præterim quod aliquis contendit, hoc implicare contradictionem, & ideo non potuisse fieri. Alij dicunt, contineri sub articulo communionis fidelium, seu sub articulo sanctificationis nostræ. Sed contra; quia communio fidelium non est magis propria huius sacramenti, quam aliorum, nisi per quandam approbationem. Iterum in articulo sanctificationis non continetur, nisi implicite, sicut alia media sanctifications.

Melius ergo respondeatur, in symbolo ea solum contineri, quæ cognitione per se requiruntur, & non ut medium ad aliud ordinatum. Nam omnes partes Symboli creduntur per se, & non ratione impleendi aliud præceptum; sed præcisæ ad cultum fidei, & ad percipiendam eius notitiam. Fides autem Eucharistia tota est necessaria propter vnum illius, & ad impletendum præceptum lumendi Eucharistiam; & ideo merito prætermissa est in symbolo, utpote cuius notitia ex vi alterius præcepti habenda esset. Posset tamen Ecclesia edere symbolum, in quo hæc veritas continetur, si id expedierit, ut in sacramento Baptismi factum est, quod iam expresse contemnit in symbolo Niceno ex præscripto Concilij Constant. & de facto in Concilio Later. cap. 1. in professione Fidei inter alios fidei articulos hunc etiam de reali praesentia Corporis Christi profiteretur.

Dices; ob eandem rationem potuerit omitti in symbolo articulus remissionis peccatorum: nam hic etiam articulus sciri debuit ex alio capite, scilicet ex præcepto suscipiendo sacramentum Baptismi, vel Pœnitentiae ad tollenda peccata. Respondeo, hanc obligationem non esse tam generalem, ut omnes fideles comprehenderet, nam qui baptizantur in infante, & postea non habent peccatum graue per Pœnitentiam expiadendum, non habent præceptum Pœnitentiae, oportet tamen eos habere fidem explicitam illius articuli, qui continet vnum ex præcipuis fundamentis Christianæ religionis.

SECTIO I.

Posse duo corpora esse in eodem loco; & idem corpus diuinus simul in duplo loco.

IN hoc mysterio duo potissimum mirabilia fiunt circa sacramentum Christi corpus: quod autem dicitur

Duo hic potissimum miracula.

V 4 dicitur